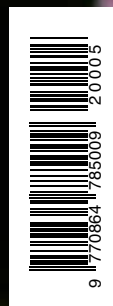

KERTÉSZEK ÉS KERTBARÁTOK HAVILAPJA

KERTI KALENDÁRIUM

ÁRA: 510 FT • ELŐFIZETŐKNEK: 410 FT
WWW.MAGYARMEZOGAZDASAG.HU

2020. MÁJUS

- 4 Friss spárga saját kertből
- 12 A tüskétlen szeder növényvédelme
- 32 Változatos mentafélék
- 44 Májusban sem késő gyepet szellőztetni

KÄRCHER

A FÜNYÍRÓK GOKARTJA

LMO 18-33 Akkumulátoros fűnyíró szett

Könnyű súlyának és jó irányíthatóságának köszönhetően a bonyolultabb kertekben is biztosítja a gond nélküli fűnyírást, mindezt benzín és kábelek nélkül.

KÄRCHER.HU

Termékeinket, aktuális akcióinkat keresse webáruházunkban, illetve Kärcher Center és Store üzleteinkben országszerte!

KERTI KALENDÁRIUM

www.kertikalendarium.hu

Alapítva: 1988

Megjelenik évente 10 alkalommal

32. évfolyam, 5. szám

2020. május

FŐSZERKESZTŐ:

Horváth Csilla

OLVASÓSZERKESZTŐ:

Varga Tibor

TERVEZŐSZERKESZTŐ:

Dudás Agnes

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:

1141 Budapest, Mirtusz u. 2.

Postacím: 1591 Budapest, Pf.: 294.

KIADJA:

a Magyar Mezőgazdaság Kft.

FELELŐS KIADÓ:

Sári Enikő ügyvezető igazgató

Hájos László ügyvezető igazgató

MARKETING:

Horváth Roland vezető

Kovács Réka munkatárs,

Kadosa Gábor, Kárpáti Eszter

LAPTERJESZTÉS, PÉNZÜGY:

Harangozó Tímea vezető

Fontos Éva, Gabula Fruzsina, Karácsonyi Ildikó,

ÜGYFÉLSZOLGÁLAT:

Husztiné Csekő Emma

Tel.: 470-0411 Fax: 470-0410

HIRDETÉS:

Dohány Árpád (70)-232-4231

Minden jog fenntartva! A lapból értesüléseket átvenni csak a Kerti Kalendáriumra való hivatkozással lehet. A hirdetések és egyéb reklámkiadványok tartalmáért a kiadó felelősséget nem vállal.

TERJESZTÉS:

Árusításon úton terjeszti a Lapker Zrt., a POHÍRKER Zrt., valamint az alternatív terjesztők.

Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt.

Postacím: 1900 Budapest

Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a

hírlapot kézbesítőknél, www.posta.hu WEBSHOP-ban

(<https://eshop.posta.hu/storefront/>),

e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen,

telefonon 06-1-767-8262 számon,

levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen.

Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél:

www.posta.hu WEBSHOP-ban

(<https://eshop.posta.hu/storefront/>),

1900 Budapest, 06-1-767-8262,

hirlapelofizetes@posta.hu

Belföldi előfizetési díj egy évre: 4100 Ft.

NYOMJA:

PAUKER Nyomdaipari Kft.

1047 Budapest, Baross u. 11.

Felelős vezető: Vértes Gábor

HU ISSN 0864-7852

www.magyarmezogazdasag.hu – az Agrárhírtortál

ONLINE ÜZLETÁG-VEZETŐ:

Práger Ádám

SZERKESZTŐK:

Mizsei Károly, Szőnyi Judit

Nehéz idők járnak...

Az idei április különösen próbára tett bennünket és a természetet is. A koronavírus-járvány miatt sokan szenvednek a bezártságtól, mozgáshiánytól, a barátok, rokonok társaságának hiányától. Szerencsések a kert művelők, mert ők a testre és lélekre egyaránt jótékony hatású tevékenységet végezhetnek, ráadásul friss, és saját ellátásra gondosan megtermelt zöldségekkel, gyümölcsökkel gazdagítják az étrendjüket.

Sajnos az idén példátlan fagyhullámok érkeztek március-áprilisban: nemcsak egy-egy éjszakán át fagyott, hanem a legsúlyosabb lehűlés szállított faggal indult, ami ellen lehetetlen védekezni, majd átment klasszikus kisugárási fagyba. Ez április első napjaiban történt, aztán két újabb lehűlés érte a gyümölcsösöket. Most úgy néz ki, hogy az elsőként károsodott kajszit és őszibarackot követi a többi csonthéjas, valamint az alma és a körte is, amelyek az április közepén bekövetkezett fagnak estek áldozatul.

A tavaszi fagy ellen számos módszerrel próbálnak védekezni, ebből adunk ízelítőt mostani számunkban. Az egyik lehetséges megoldás az öntözés megkezdése jóval a lehetséges fagyok előtt, mert azzal akár egy héttel is késleltetni lehet a virágzást.

A vízpótlásra azért is nagy szükség van, mert rendkívül száraz az idei tavasz. Díszkert rovatunk szerzője szerint már márciusban be kellett indítani az öntözést, aztán ugrásra készen figyelni a meteorológiai jelentést, hogy el lehessen zárni a vizet a fagyos éjszakákon.

Kertbaráti üdvözléssel,

Horváth Csilla

főszerkesztő

Friss spárga saját kertből I.

A FRISS SPÁRGÁT TAVASSZAL, FŐKÉNT ÁPRILIS-MÁJUSBAN FOGYASZTIJK. EBBEN AZ IDŐSZAKBAN VISZONYLAG KEVÉS A FRISS ZÖLDSÉGFÉLE A PIACON, ÉS A TÉL ELMÚLTÁVAL EGYRE TÖBBEN KERESIK A ZSENGE, TAVASZI ÍZEKET. SPÁRGAFOGYASZTÁSI SZOKÁSAINKRA JELLEMZŐ, HOGY BÁR A MI KLÍMAVISZONYAINK KÖZÖTT JÓL TEREM, A MAGYAR KONYHÁBAN NINCS SZÁMOTTEVŐ HAGYOMÁNYA - VISZONYLAG KEVESEN ISMERIK, FŐKÉNT A KÜLÖNLEGES ÍZEKET KEDVELŐK KERESIK.

DR. SLEZÁK KATALIN

A spárga fogyasztott része a fiatal, elágazás nélküli hajtás, amit sárgának nevezünk. Fényen nevelve a sárgák zöld, lilászöld színűek, az így termesztett spárga elnevezése a gyakorlatban a „zöldspárga”. Ha a sárgákat fénytől elzárva nevelik, fehérek maradnak, s ebből eredően megnevezésük: „fehérspárga” vagy „halványított spárga”.

A spárga élendő növény, éghajlati adottságaink mellett föld alatti részeivel (gyökérzetével és földbeli hajtásával, gyökértörzsével) vészeli át a telet.

Kétféle gyökere van. Az 5-7 mm átmérőjű raktározógyökerek lassan fejlődnek (5-6 év után kb. fél méter hosszúak), de a kifejlett növényeken akár száznál is több van belőlük. A gyökértörzs mellett a raktározógyökerek teszik lehetővé, hogy a növény átteleljen, így a fiatal, előtörő hajtások az előző évben felhalmozott tápanyagokból növekednek. A raktározógyökerekből vékony, évente elpusztuló és újránövő szívógyökerek erednek, amelyeknek feladata a tápanyagfelvétel.

A gyökörzs ferde helyzetű földbeli hajtás, oldalrügyeiből fejlődnek a spárgasípok, számuk a fajtától, a növény nemétől, erőnlététől és korától függ. A megerősödött, de még fiatal (5-6 éves) töveken előtörő hajtások száma akár 40 is lehet. A június közepétől előtörő hajtásokat már nem szedhetjük le, hagynunk kell kifejlődni, hogy tápanyagot termeljenek a következő évi kihajtáshoz. Amelyik hajtáskezdeményt nem szedjük le, az akár 2 méter magasra is nőhet és gazdagon elágazhat. Az oldalágakon számos rövid szártagú oldalhajtás képződik, melyeket elsősre a spárga levelének gondolnánk. Ezek a faj fejlődése során ténylegesen átvették a levelek szerepét, miközben azok elcsökevényesedtek, s pik-

Zöld- és fehérspárga értékesítésre készítve

kelyszerűvé alakultak. A növény eredeti élőhelyén így igyekezik csökkenteni a szélkártételt (szélverés, homokverés), valamint a párologtatással elvesztett víz mennyiségét.

Ivariságát tekintve a spárga általában kétlaki növény: külön találhatunk hím- és nőivarú töveket, melyek eltérő megjelenésűek. A hímivarú tövek több, de vékonyabb hajtást nevelnek, korábban teremnek és hosszabb ideig, a növények alacsonyab- bak, sűrűbbek, zömökebbek, elágazásai, rövidek és merevek. A nőivarú töveken kevesebb, de vasta-

gabb síp képződik, a növény alakja magas, nyúlánk, vékony elágazásokkal. Az üzemi termesztésben ezért hímivarú ültetvényeket telepítenek, melyek általában csaknem 25%-kal többet teremnek, mint az olyan állományok, ahol csak kb. minden második tő hímnemű. A nőivarú egyedeken a termések gömbölyű, vörös-barnászörös bogyók, bennük 1-6 fénylő, fekete mag fejlődik.

Környezeti igényei

A spárga elsősorban a Földközi-tenger partjain, valamint Elő- és Közép-Ázsiában, sós talajú sztyeppréteken őshonos, de szórványosan Magyarországon is megtalálható melegebb területeken levő tölgyesekben, akácosokban. Környezeti igényeite eredeti élőhelyeinek ökológiai adottságai jól jellemzik.

Hajtásnövekedéséhez a 18-20 °C körüli hőmérséklet az optimális. Föld feletti hajtásai, különösen fiatal korban kifejezetten fagyérzékenyek. Rügyei 4-7 °C-on fakadnak, a sípok megjelenéséhez minimum 10 °C-os napi átlaghőmérséklet szükséges. A sípok növekedési sebessége nagymértékben függ a talaj és a levegő hőmérsékletétől. A halványított spárgánál, ahol a sípok általában bakhát alatt növekednek, a léghőmérséklet változásait

A spárga rizómájáról (középen) rügyek, valamint a húsos tárológyökerek erednek.

a sípok növekedése 1-2 napos lemaradással követi. Melegben a hajtások a földfelszín fölött viszonylag alacsonyan elágaznak – ilyen esetben rövidebb sípjal, még elágazás előtt le kell szednünk a zöldspárgát. Hűvösebb időben az elágazódás késik, így a szedéssel tovább várhatunk.

Egy tőből sok hajtás fejlődik

A spárga fénykedvelő növény, árnyékban fejlődése gyenge, érdemes még a félárnyékos helyeket is kerülni az ültetésével.

Szárzságtűrő növény, de meghálálja a bőséges vízellátást. A pangó vizet nem tűri, tárológyökerei hamar rothadásnak indulnak.

Spárgabogyók zöldérésben

Spárga termesztésére legkedvezőbbek a mélyrétegű, laza, meszes, nem sovány homoktalajok – házikertben is kerüljük a kötött talajokra való ültetését, mert a sípok fejlődés közben elgörbülhetnek. Nitrogén- és káliumigényes növény, telepítés előtt és utána kétévente érdemes szerves trágyát, komposztot adni neki.

Mivel a spárgát általában hosszú időre telepítjük, az igényeinek leginkább megfelelő helyet válasszunk számára.

Szaporítás

A spárgát magról vagy tőosztással szaporíthatjuk. Utóbbival úgy tervezhetünk, hogy egy tövet általában 2-3 felé lehet szétválasztani. Ügyelni kell rá, hogy mindegyik darabon legyenek ép gyökerek, valamint rizómadarab legalább egy rüggyel. A tőosztás megfelelő ideje ősszel, a szár elszáradása után, vagy kora tavasszal, a kihajtás előtt van. Csak egészséges töveket daraboljunk szét, különben a betegséget továbbvisszük, meg többszörözhetjük. Üzemi méretekben ezt a szaporítási módot legfőljebb tőpótláskor használják, az ilyen tövek élettartama egyébként általában rövidebb, mint a magról vetetteké.

Magvetéses szaporításnál lehet közvetlenül a végleges helyre vetni, de házikertben is érdemes inkább magoncokat nevelni. Ha a helyrevetést választjuk, annak ideje a tavasz második fele, a sortá-

Hímivarú tő hajtása

Vadszárga erdőszélen, a Velencei hegység déli oldalán

volságot a termesztési cél (zöld vagy halványított sápok) határozza meg, a tőtávolság 7-10 cm. Az első, még korántsem teljes hozamú szedés a harmadik évre tervezhető.

Magoncnevelés esetén vethetünk szabadföldi ágyba, ahol egy vagy két év alatt nevelhetünk ültethető növényeket, de akár a palántaneveléshez hasonlóan cserépbe, esetleg nagyobb sejtű tálcába, ahonnan kb. 8 hét alatt lesz ültethető növényünk. Mind a helyrevetéshez, mind a szabadföldi magoncneveléshez és a palántaneveléshez érdemes a magokat néhány napig 30-35 °C-os vízben előáztatni. Szabadföldi ágyba tavasszal akkor vetnek, amikor a talaj hőmérséklete eléri a 15 °C-ot. A sortávolság 30-40 cm, a vetésmélység 3-4 cm, a tőtávolság 8-10 cm. Sűrűbb térállás esetén felszedéskor az egymásba nőtt gyökérzetek sérülnek. Fontos ápolási munka a talajporhanyítás és az öntözés. A töveket ősszel, vagy tavasszal a kihajtás előtt szedik fel óvatosan, hogy a tárológyökerek ne sérüljenek meg. Ha a növényeket második évre is hagyjuk magoncnevelésre, akkor a virágzáskor tudunk szelektálni úgy, hogy végül csak a hímivarú töveket ültessük majd el. A kétéves szaporítóanyag azonban sérülékenyebb, mert nehéz szétválasztani a szomszédos növények egymásba nőtt gyökereit, ezért gyengébb eredést várhatunk tőlük.

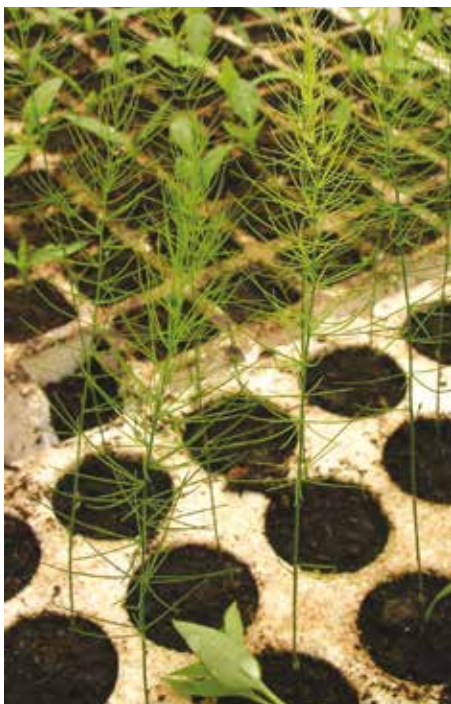
Ültetésre alkalmas magonc

Őszi magonc felszedés esetén ültethetünk rögtön ősszel, vagy homokban rétegezve átteleltethetjük a töveket. Ültetéskor a tárológyökert nem szabad visszakurtítani!

Palántaneveléssel a tövek már az első évben, kb. két hónappal a vetés után ültethetők, így a szedés egy évvel korábban elkezdhető. Fűtött helyen április közepére, fűtetlen fóliában június elejére nevelhetők kiültetésre alkalmas növények.

Telepítés

A telepítéshez jól elő kell készítenünk a talajt: ősszel lehetőleg mélyen forgatni, szerves trágyát is bedolgozva, legalább a leendő sor(ok) alá. Általában tavasszal ültetünk, 30 cm mély ültetőárokba, aminek a szaporítóanyagtól függően akár 30 cm szélesnek is lennie kell. Ha a sorok alá közvetlenül az ültetés előtt szeretnénk komposztot vagy érett szerves trágyát bedolgozni, mélyebb árkot készít-

Sejtes tálcában nevelt spárgapalánták

sünk, szórjuk bele a szerves anyagot, majd fedjük be egy kis földdel, hogy ne közvetlenül a trágyára kerüljenek a gyökerek. Fontos, hogy végül ültetés után, az árkok teljes feltöltésekor a tövek 10-18 cm mélyen legyenek a talajban. A sekély ültetés korábbi kihajtást, így korábbi termést eredményez, viszont

a termésmennyiség alacsonyabb lesz. A halványított spárga termesztésekor magasabb bakhátat kell építeni ahhoz, hogy a sípok elérjék a szabványos hosszúságot.

Egy-egy család ellátására általában egy sorba, a kert szélére ültetjük a növényeket, zöldspárgának 20-25, halványított spárgának 30-40 cm-es tőtávolságra. Számoljunk azzal, hogy a nyári időszakban a viszonylag magasra növő spárga árnyékot adhat a környező növényeknek. Ha több sort tervezünk, akkor a nagy nyári lombméret, valamint a halványított spárgánál a bakháttal való halványítás helyigénye miatt nagy sortávolságot válasszunk: zöldspárgánál 125-150, fehérspárgánál 140-180 cm-t.

Ha fejlett magoncokat ültetünk, úgy helyezük a növényeket az előkészített árokba, hogy rizómájuk a sorba, egy irányba forduljon. A tövek ugyanis évről évre kicsit odébb vándorolnak, de körültekintő ültetéssel elérhetjük, hogy a sorban maradjanak, és a soron belül a szomszédos tövek ne egymás felé húzódnak. A gyökereket minden irányba egyenletesen rendezzük el. Következő lépésként 6-8 cm talajt húzzunk a tövekre. Fialat palántákat a tápkocka teteje fölött 2-4 cm-rel szabad takarni ültetés után. Az árok méretéhez képest viszonylag sekély takarást követően az árok még félig nyitva marad, a teljes feltöltésre az első évben fokozatosan kerül sor, ahogy a tövek erősödnek, lombjuk nő.

A spárga gondozásáról és szedéséről a következő lapszámban olvashatnak.

**AZ ADATOK
MINDIG
LEGYENEK
KÉZNÉL**

Download on the
App Store

GET IT ON
Google Play

növényvédőszer.info
irtószer.info
termésnövelő.info

Mi is a növényútlevél?

MOST, HOGY A KORONAVÍRUS-JÁRVÁNY MIATT VILÁGSZERTE SZIGORÚ KORLÁTOZÁSOKAT VEZETEK BE AZ EMBERI KAPCSOLATTARTÁSBAN, MÉG ÉRTHETŐBBÉ VÁLIK AZ EU ÚJ NÖVÉNYEGÉSZSÉGÜGYI SZIGORÍTÁSA, EGYES NÖVÉNYFAJOK BEHOZATALÁNAK TELJES TILTÁSA, ÉS A NÖVÉNYÚTLEVÉL BEVEZETÉSE. A CÉL EBBEN AZ ESETBEN A VÁLLALHATATLAN GAZDASÁGI, KÖRNYEZETI VAGY TÁRSADALMI KÁRT OKOZÓ IDEGENHONOS KÁROSÍTÓK BEHURCOLÁSÁNAK A MEGELŐZÉSE.

Az új, 2019 decemberében életbe lépett rendszerben a fogyasztókhoz jutó növényeket és növényi termékeket, illetve a faanyagot, talajt és szaporítóanyagot tekintik nagy kockázatúnak. A növényegészségügyi vizsgálati rendszer azok importjára, exportjára, valamint unión belüli termelésére és forgalmazására is kiterjed. A kockázatos termékekre kettős védelmi vonal lép életbe, a külső határon az import ellenőrzése, az unión belül pedig a növényútlevél-rendszer működtetése. Zárlati károsítóknak nyilvánították azokat az elfogadhatatlan gazdasági, környezeti és társadalmi károkat okozó fajokat, amelyek még nincsenek az EU területén, vagy csak korlátozottan jelentek meg. Nemcsak a fertőzött termékekre, hanem a fölbukkanásuk területére is szigorú korlátozó intézkedések vonatkoznak. Új elem a rendszerben a vizsgálatköteles nem zárlati károsítók köre, amely 207 károsítót sorol föl. Nem kerülhet forgalomba azokkal fertőzött termék.

A növényútlevél azt bizonyítja, hogy a tétel megfelel a vonatkozó növényegészségügyi követelményeknek. Jól látható, olvasható, megváltoztathatatlan és tartós kell, hogy legyen. A növényútlevél

szerepelnie kell az uniós zászlónak kék alapon sárga csillagokkal vagy fekete-fehérben, a „Plant Passport” fölíratnak, a növény nevének (A), a kiállító ország kódjának és a termelő/forgalmazó regisztrációs számának (B), a termelő által megállapított nyomon követési kódznak (C), valamint a származási ország kódjának (D). Faiskolában, szőlőiskolában, illetve ahol certifikációs rendszer működik, a címke egyben növényútlevél is.

Nem kell növényútlevél a végfelhasználónak értékesített áruk esetében, kivéve a távértékesítést, a védett zónában való értékesítést, illetve a szőlő, gyümölcs szaporítóanyagot és a vetőburgonyát.

A termékgorgalomban is tartós tilalom vonatkozik a bizonyítottan kockázatos termékekre, mint a citrusfélék vagy a szőlő, ezek nem érkehetnek az unión kívülről, viszont felsorolnak öt gyümölcsöt, ami korlátozás nélkül érkezik az EU-ba: ananász, banán, datolya, durián és kókusz. A határellenőrzés a magánszemélyekre is vonatkozik, tilos az unión kívülről bármilyen növényi terméket, növényt, magot, szaporítóanyagot, földet behozni.

H. Cs.

Termő kajsziiban fagyvédelmi gyertyákkal készülnek a fagykár-csökkentésére

Gyakoribbak a tavaszi fagyok

MÁRCIUS UTOLSÓ NAPJÁN NULLA FOK ALATTI HŐMÉRSÉKLETET MUTATOTT A HŐMÉRŐ, DE PÁR NAPPAL KORÁBBAN ÉS KÉSŐBB IS ERŐSEN FAGYOTT, MIKÖZBEN NAPPAL 15 °C KÖRÜL VOLT A HŐMÉRSÉKLET. AZ ILYEN IDŐJÁRÁS A GYÜMÖLCSFÁK TAVASZI FAGYKÁRÁNAK „MELEGÁGYA”: EGYIK NAP TAVASZ VAN, A MÁSIK NAP TÉL, SZEGÉNY FA NEM TUDJA ELDÖNTENI, HOGY HAJTSON VAGY INKÁBB NE. A NEDVKERINGÉS BEINDUL, A NÖVÉNYI HORMONOK MŰKÖDNEK, A FOLYAMATOT NEM LEHET VISSZAFORDÍTANI, MI PEDIG MEGPRÓBÁLJUK MEGMENTENI A TERMÉST.

TURÁN TAMÁS LEVENTE

Fagykár akkor éri a növényt, ha a szöveiteiben lévő víz megfagy. A növényi sejten belül a citoplazmában, és a sejten kívül, a sejtközötti járatokban is találunk vizet. A fagykár elsősorban a sejtközötti járatokban keletkező jégkristályok miatt következik be, mivel a jég és a sejten belüli (még nem fagyott) víz között gőznyomáskülönbség jön létre. Ennek hatására a sejten belüli víz kivándorol a sejtek közötti térbe

és ráfagy a már ott lévő jégkristályokra. Azok tehát egyre növekednek, és gyakorlatilag kiszárítják a környező sejteket. A sejtek vízhiánya súlyosan károsítja a membránokat és számos más sejtstruktúrát, amit a külső szemlélő úgy vesz észre, hogy a fagyott növényi szövet petyhüdt, elszíneződött.

A fagykár bekövetkezése függ a növény fagyútírásától, az érintett növényi szervtől (hajtás, rügy, virág,

Hideg tájokról vagy helyben

Az alacsony hőmérséklet megjelenésének két formája van: a szállított fagy, amikor erős hideg széllel érkezik a hideg levegő, a másik a kisugárzási fagy. Ebben az esetben száraz hideg levegő érkezik a térségbe, az égbolt éjszaka derült és szélcsend van. A nappali fölmelegedés hatására keletkezett és elnyelt hő a talaj és növényzet éjszaka kisugározza, aminek a sebességét erősen befolyásolja az éjszakai lehülés és a nappali fölmelegedés mértéke. Minél hűvösebb volt nappal és minél hidegebb az éjszakai, annál gyorsabban merül ki a talaj hőtartaléka, a fagyhatás erősebb.

A teljes virágzásban és kötődés után érkező fagy okozza a legnagyobb kárt

természedemény), a fejlődési állapottól, a páratartalomtól, a fagyot megelőző környezeti tényezőktől és az adott szerv víz-, szénhidrát- és fehérjetartalmától. A gyorsan növekedő szervek magas víztartalmuk miatt fokozottan fagyérzékenyek. Az előbbiekkal magyarázható egyébként a fagyűrés is, hiszen a télre készülve a növény a nyugalmi időszakra vízben oldható szénhidrátokat és fehérjéket halmoz fel, amivel a sejten belüli víz és benne oldott anyagok fagyáspontját csökkenti, továbbá dehidratálja is a szöveteket.

Milyen lehetőségeink vannak a védekezésre?

- Az első és legfontosabb a megfelelő termőhely kiválasztása. A domboldalakat részesítsük előnyben, mert a dombtető és a völgy (fagyzug) is mindig hidegebb. Érdemes részleteket megtudni a helyszín fagy-, hőmérséklet- és szélviszonyairól. A déli lejtőket lehetőség szerint kerüljük, itt a növények rendszerint előbb virágoznak mint a délkeleti, északnyugati oldalon.
- Lényeges a faj- és fajtaválasztás is. Fagyérzékeny területen a mandula, kajszli, korai cseresznye vagy más korán virágzó fajok nem termesztethetők eredményesen. Ha mégis ezek mellett döntünk, akkor később virágzó fajtákat érdemes választani.
- Szőlő esetében fontos a megfelelő művelésmód alkalmazása is, a magasabb, kordon jellegű tökéken kisebb a fagykár veszélye.
- Talajtakarás a szamóca esetén lehet hatásos.
- Ne siessünk a metszéssel! A túl korai metszés előrehozhatja a kihajtást is.
- Ha van hó télen, érdemes a fák tövéhez lapátolni, ezzel is elnyújthatjuk a kihajtást, illetve hasonló hatású a növényi olajokkal történő permetezés a nyugalmi időszak végén.
- A hagyományos fűstölés, fűtés csak szélcsendes időben lehet eredményes. Már az ókori Rómában is a sorközökben hagyták a lemetsett szőlővesszőket és azok elégetésével próbálták védekezni a fagyok ellen.
- Különböző lombtrágyák (pl. Damisol BB, az ismertető szerint a rügypikkelyekből is felszívódik), hormonok, cukrokat tartalmazó készítmények és biostimulátorok permetezésével mínusz 2-3 °C körüli fagyokig mérsékelhetjük a kárt.
- Ha csak pár fáról van szó, én még a fák fóliatakarásától sem riadnék vissza a kritikus időszakban.

A tüskétlen szeder növényvédelme

A NÁLUNK CSAK NÉHÁNY ÉVTIZEDE TERMESZTETT TÜSKÉTLEN SZEDRET TÖBB KÁROSÍTÓ IS VESZÉLYEZTETI A TENYÉSZIDŐSZAK FOLYAMÁN. SOKÁIG ÚGY TUDTÁK, HOGY NINCS JELENTŐSEBB KÁROSÍTÓJA. A NÖVÉNYEGÉSZSÉGÜGYI VIZSGÁLATOK SORÁN AZONBAN EGYARÁNT TALÁLTAK SÚLYOS ÉS KEVÉSBÉ VESZÉLYES, A TERMŐVESSZŐKET, LEVELEKET KÁROSÍTÓ GOMBÁS BETEGSÉGEKET, VALAMINT CSAK A SZEDRET TÁMADÓ KÁRTEVŐKET IS.

DR. KOLEVA ROSZICA

Vesszőpusztulást okoznak

A tüske nélküli szeder vesszőbetegségeit több kórokozó is okozhatja.

Közülük a *szeder szeptocitás* betegsége a legveszélyesebb, ami egy vesszőpusztulást okozó gombás fertőzés, melynek következtében a szeder nem jut elegendő táplálékhoz és vízhez, s emiatt a vesszők részlegesen vagy teljesen elhervadnak, majd elpusztulnak. Az első tünetek

már kora tavasszal megjelennek, amikor a fertőzés következtében a hajtásokon 0,5-3,0 cm-es megnyúlt, zöldesbarna foltok láthatók. Később a vesszőkön a foltok nagyon jellegzetesek, mivel a vörös-barna közepű foltot világosbarna udvar övezi, szegélye pedig ugyancsak vörös-barna. A foltok gyakran összefolynak. A szárölelő foltok fölötti vesszőrész kifakul, majd elszárad és elpusztul. A foltok főleg a vesszők alsó harmadában alakulnak ki.

A szeptocitás betegség összefolyó foltjai a vesszőn

Védekezni azért fontos a betegség ellen, mert a kórokozó nemcsak a bőrszöveteket támadja, hanem átterjed a háncsra és a fás részekre is, ezért a vessző elhalását okozhatja. A kórokozó a vesszőn ivartalan szaporítóképletekkel teletel, a hajtásfejlődés időszakában a piknídiumok fertőzik az új hajtásokat. A beteg vesszők eltávolítása és megsemmisítése nagyon hatékony védekezési mód a kórokozó ellen. Csak egészséges szaporítóanyagot telepítsünk. Május elejétől július közepéig 10-12 naponként kell a betegség ellen permetezni gombaölő szerrel.

A mikoszferezellás betegség a szedren is apró levélfoltokat okoz

A *botrioszfériás* betegség a hajtások és a vesszők rügyei körül megnyúlt, barna foltokat okoz. A fertőzés következménye általában jelentős vesszőelhalás. A kórokozó soktápnövényű parazita gomba, amely szinte minden növény, így a tüskétlen szeder súlyos károsítója is. Főleg akkor veszélyes, ha a termésképzés időszakában csapadékos az időjárás. Ilyen esetben akár a termés felét is tönkretelheti. A hajtáson, majd a vesszőn főleg a rügyek környékén megnyúlt, 20-30 mm-es barna foltok láthatók. Később a foltok közepe kivilágosodik, és kidomborodó, szabad szemmel látható fekete foltok, a piknídiumok figyelhetők meg rajtuk. A beteg virágok torzulnak. A terméseken kezdetben kis kiterjedésű, nedves rothadásra jellemző foltok jelennek meg, amelyek gyorsan növekednek, később az egész bogyó elrohad. Szembetűnő a rothadó gyümölcsöket borító szürke bevonat, az ún. konídiumentartó gyp.

Védekezés: A letermett, beteg vesszőket a talajfelszínhez közel el kell távolítani úgy, hogy ne maradjanak vesszőcsonkok, ezt követően a szedret 1-2 alkalommal le kell permetezni hatásos gombaölő szerrel. Ha vesszőcsonkok maradtak, akkor tavasszal, a hajtásnövekedés időszakában ismét permetezni kell.

Levél- és vesszőbetegségek

A málna *mikoszferezellás* levélfoltosságának kórokozója a szederbokrokot is megfertőzi. Hajtáson és vesszőn eddig nem figyelték meg előfordulását. A fertőzés következtében a levélen 2-3 mm átmérőjű, szürkésbarna közepű, kerek vagy ovális foltok keletkeznek. A foltokat liláspiros szegély határolja, bennük szabad szemmel is látható, apró sötétbarna termőtestek alakulnak ki. A fertőzési források a talajra hullott levelek, amelyekben a kórokozó piknídiumokkal teletel. Tavasszal a belőlük kiszabaduló piknokonídiók fertőzik meg a leveleket. A fertőzött levelek összegyűjtésével és megsemmisítésével a betegség mértéke csökkenthető. Lombpermetezéssel eredményesen védekezhetünk: először 3-4 leveles korban, amikor a sarjak kb. 10 cm magasak, ezután virágzásig

Látványos, de kevésbé súlyos betegség a szederrozsa

romsárga spóratömeg jelenik meg. A nyár elejétől a beteg levelek fonákán is citromsárga spórák tömege fejlődik. A fertőzött levelek idő előtt lehullanak.

A betegség ellen nagyon fontos a megelőzés, mert a veszélyeztetett időszakban, azaz augusztus elejétől szeptember végéig, a szeder érése miatt nem használhatunk gombaölő szereket. Gondoskodjunk róla, hogy az ültetvény szellős és gyommentes legyen.

A szeder *narancsrozsdája* az elsőprűsödött hajtásokon képezi narancssárga csésze alakú termőtesteit, az ecídiumait. Kórképére jellemző, hogy a hajtások elsőprűsödnek, deformálódnak, a levelek aprók és halványzöldek maradnak. Fertőzési források a beteg tövek. A kórokozó micéliummal a gyökérsarjakon évekig is fennmarad, és ezekből fertőzött hajtások fejlődnek. A védekezés egyetlen lehetősége a beteg tövek eltávolítása, illetve csak egészséges szaporítóanyag felhasználása.

még 2 alkalommal permetezzünk. Szüret után, a termett vesszők eltávolítását követően 10 naponként legalább még 1-2 alkalommal kell védekezni.

A leptoszfériás betegség gazdanövényei elsősorban a málna- és a szederfajok. A kórokozó a hajtásokon, vesszőkön 20-30 mm hosszú, ovális, sötétbarna, elmosódott szélű foltokat okoz. A hajtás a foltok alatt elbarnul. A kórokozó a fertőzött vesszőkön telet át, tavasszal a piknokonídiumok légárammal vagy a vízcseppekkel jutnak a hajtásokra. A gomba elsősorban sebz paraziták, a szedret a repedésekben (pl. a málnavessző-szúnyog lárvái által okozott sérülések), a nyúlragás nyomán vagy a metszés során keletkezett sebekben át fertőzi meg. A leptoszfériás betegség ellen a szüret után, a letermett vesszők eltávolítását követően feltétlenül permetezzünk. Fontos még a málnavessző-szúnyog elleni rendszeres védekezés is.

A szederrozsa, más néven *sárgarozsa* a tuské nélküli szeder kevésbé jelentős betegsége. Súlyosabb károkat, korai lombohullást csak csapadékos évszakokban képes okozni.

A fertőzés következtében a beteg termővesszőkön levő leveleken kora tavasszal bordó kiemelkedések képződnek, ezek idővel fölrepednek, és cit-

Elsősorban a boggyósokon okoz hatalmas kárt a foltösszárnyú muslica

A tuskétlen szeder kártevői

A tuskétlen szedret növényvédelmi szempontból a hálás kultúrák közé sorolják, ugyanis a növényvédelme kevesebb permetezéssel is sikeresen megoldható. Újabban viszont az egyre több kultúrában

megjelenő inváziós kártevők, valamint a kevés engedélyezett készítmény miatt egyre nehezebb helyzetbe kerülnek a szedertermesztők is.

A *kis szeder-levéltetű* a hajtásvégeken alkot telepeket, melyeket a hangyák élénken látogatnak. Szívása nyomán a levelek enyhén besodródznak. A telepek főképpen júniustól kezdve válnak szembe-tűnővé, akkor keletkeznek nagyobb egyszámban nőstények is, amelyek újabb szederbokrokon telep-szenek meg. A *nagy szeder-levéltetű* fő tápnövénye a szeder, amelyen a teljes szaporodási ciklusa lezajlik. A tavaszi telepek a hajtásvégeken, később levelek fonákán találhatóak. A hajtásnövekedés lelassul, romlik a növények kondíciója. A levéltetvek vírusokat is terjesztenek.

Az egyik legfontosabb szederkártető a *szederatka*, amely egyben a legveszélyesebb terméskárosító. A vadon élő és a termesztett tüskétlen szederfajtákat egyaránt megtámadja. Az atkák a bogyók részter-mésein szívogatnak, emiatt a fekete termésen belül világosabb piros, vagy fehér apró termésrészek kelet-keznek. A károsított termés nem érik be, a terméshús keményebb, és nemcsak a súlya kisebb, de beltar-talmi értéke is romlik. A védekezési lehetőségeket mérlegelve nagyon fontos a mechanikai védekezés is: szedresünk közelében minden vadon élő szedret irtsunk ki, továbbá ügyeljünk arra, hogy a betakarítás

Világos részterméskék a szederatka szívogatása miatt maradnak a gyümölcsben

után ne maradjon fertőzött gyümölcs a bokrokon. Ősszel pedig a letermett vesszőket távolítsuk el és égessük el. A kémiai védekezés során rügyattanás előtt Nevikén Extrával (a kénnek atkagyérítő hatása van) permetezzünk, így csökkenthetjük az áttelelt atkák egyszámbát. A rügyekben áttelelt szeder-gubacsatka ellen a rügyfakadás és a virágzás közötti időszakban Ortus 5 SC speciális atkaölő szer kijutta-tásával védekezhetünk.

A szedertermesztők nagy ellensége még a *kis málnabogár*, amely a málnához hasonlóan a szeder-nél is a bimbók és a termések megrágásával okoz kárt, egyben utat nyit a botritiszes betegségeknek is.

A *cserebogarak* a szederben is rendszeresen káro-sítanak, homoktalajon elsősorban a zöld cserebogár. A cserebogarak lárvája, a pajor a talajban a gyökerek megrágásával a szeder vízellátását, tápanyagfelvéte-lét zavarja. A júniusban rajzó imágók a levéltet meg-rágásával lehetnek további károk okozói.

A *tarka kisszövő* és a *rozsdabarna kisszövő* alkal-mi kártevője a szedernek. Mindkét faj lárvái a fakadó rügyek, a hajtások és a levelek megrágásával okoz-hatnak kárt.

A *szamócaszelény* a szeder fiatal hajtásain, főleg a talajból előtörő új hajtásokon virágzaskor kezdi meg a tojásrakást, miközben elrágja a virág szárát az elágazások táján. A kártételt a kicsi, 4-5 mm-es fémfényű, sötétkék bogarak idézik elő. Egynemzedé-kes faj, lárvái az elhaló virágrészben fejlődnek ki. Az imágók tojásrakási helye fölött a hajtásrész fonnyad, elszárad, majd gyakran megfeketedve letörik. Ez a kártétel a szamócatáblákhoz közeli területre telepít-tett szederültvényekben gyakori. Egyes években rendkívül súlyos károkat okoz.

A nem-honos kártevők közül a *faltosszárnyú mus-lica* 2012-es iththoni megjelenése óta elsősorban a bogyós gyümölcsűeken, így a málnán, a szedren és a bodzán okozott súlyos károkat. A rovar egyszáma és kártétele évszámra függő. A jóval enyhébb és csapa-dékosabb nyári és téli időjárás különösen kedvez a fajnak, ilyen időjárási körülmények között akár a bogyók 80%-a is megfertőződhet.

A bogyósok (tüsketlen szeder) károsítói ellen engedélyezett készítmények

Készítmény (hatóanyag)	Kultúra	Károsító	Dózis (g/10 l víz, ml/10 l víz)	Forg. kat.	É.v.i. (nap)
BETEGSÉGEK					
Astra Rézoxiklorid (rézoxiklorid)	ribiszke, köszméte, szamóca, szeder, fekete bodza, málna	levél- és vesszőbetegségek	20-30 g	III.	21
Cuprosan 50 WP (rézoxiklorid)	ribiszke, köszméte, szamóca, szeder, fekete bodza, málna	levél- és vesszőbetegségek	20-30 g	III.	21
Funguran-OH 50 WP (rézhidroxid)	málna, szeder, ribiszke, köszméte, fekete bodza	levél- és vesszőbetegségek	20-30 g	III.	14
Miltox Speciál Extra WP (rézoxiklorid+ mankoceb)	bogyóstermésűek (pl. málna, ribiszke, köszméte, szeder)	levél- és vesszőbetegségek (lemosó permetezéssel, állománykezelés)	20-30 g	II.*	21
Nordox 75 WG (réz(I)oxid)	bogyóstermésűek, málna	levél- és vesszőbetegségek (kivéve lisztharmat)	17-20 g	III.	5
Chorus 50 WG (ciprodinil)	málna, szeder	botritisz, szederrozsa	7,5-9 g	III.	14
Signum WG (boszkalid+ piraklostrobin)	málna, szeder	didimellás betegség, szürkepenész	10 g	II.*	7
Scala (pirimetanil)	szamóca, málna, szeder	szürkepenész	15-20 g	II.	7
Switch 62,5 WG (fludioxonil + ciprodinil)	málna, szeder, szamóca	szürkepenész	10 g	III.	10

KÁRTEVŐK

Agrokén (poliszulfidkén + paraffinolaj)	bogyósok	lisztharmat, pajzstetű, levéltetvek, atkák (gyéritése)	250-500 g	III.	nk
Nevikén Extra (poliszulfidkén + paraffinolaj)	szeder	szederatka áttelelő alakok ellen: vegetációban	20-30 ml 5-10 ml	III.	nk
Calipso 480 SC (tiakloprid)	málna, szeder	levéltetű	2,5 ml	II.****	3
Karate Zeon 5 CS (lambda cihalotrin)	szeder	levéltetvek, foltosszárnyú muslica	2 ml	III.	14
Spin Tor (spinozad)	szamóca, málna, szeder	foltosszárnyú muslica, nyugati virágtipisz	1,5 ml 2 ml	II.****	3
Vegarep EC növény-ápoló szer, + lecitin)	bogyóstermésűek	levéltetvek	100-300 ml	III.	nk
Ortus 5 SC (fenpiroximát)	málna, szeder	akácstatka, szederatka	10 ml	II.	14

* 800 g-os, illetve ez alatti kiszerezésben, III. forgalmi kategória, ** 300 g-os, illetve ez alatti kiszerezésben, III. forgalmi kategória, *** 40 ml-es, illetve ez alatti kiszerezésben, III. forgalmi kategória, **** 300 ml-es, illetve ez alatti kiszerezésben, III. forgalmi kategória, nk= nincs korlátozás

A cseresznye és a meggy rokonok, a növényvédelmük is hasonló

A 2020-as évben eddig négy nagyobb tavaszi fagyhullámon vagyunk túl, ami elsősorban súlyosan a korábban virágzó barackot károsította, de biztosak lehetünk benne, hogy a cseresznye és a meggy is megsínylette ezt az időjárást. A két gyümölcs közeli rokonságban állnak, a növényvédelmi stratégiájuk is hasonló, de bizonyos részekben eltérnek. Például a virágot támadó monília inkább a meggyet, míg a cseresznyelégység inkább az éde-

Növényvédelmi szempontból négy fontos sarokpontja van a védekezőeszközöknek:

1. A lemosó permetezések nagyon fontosak a „tisztalaphoz”.
2. A monília elleni védekezés, akár virágot vagy termést támadó fajról beszélünk, sarokpontja a védelemnek.
3. A termést és a lombot támadó kórokozók elleni védekezőeszközök a szüretig.
4. A termést támadó károsítók elleni védelem.

A növényvédelmi permetezések számát és az időzítést elsősorban az évszak határozza meg, de e sarokpontok különös odafigyelést igényelnek.

A lemosó permetezéshez 2020-tól a Syngenta Kft. ajánlatában egy új, kétféle réz hatóanyagot tartalmazó **Coprantol Duo**-t találjuk. Ez a készítmény egyesíti a réz-hidroxid és oxiklorid legjobb tulajdonságait egy készítményben.

A virágzókor támadó monília intenzív fertőzéséhez hűvös, csapadékos időjárás szükséges. A tünetek súlyosak, a virágok és a hajtások elszáradnak. A kórokozó gombafonalai a virágkocsányon keresztül behatolhatnak a fás részekbe. Elpusztul a termőnyárs, ezáltal az ott képződő termés. A termésveszteség súlyos esetben 80-90% is le-

het. Hűvös időjárásban a klasszikus triazolok nem nyújtanak megfelelő védelmet, érdemes a hidegben is jól működő **Chorus** használni.

A virágzást követő időszakban a termést és a lombot támadó betegségek ellen továbbra is használható a jól ismert Topas. A permetezések számát az évszak is befolyásolja, de ebben az időszakban mindenképpen széles hatékonyságú

készítményeket érdemes használni.

A rovarkártevők közül a legfontosabb a cseresznyelégység elleni védelem. Fontos a rajzás folyamatos figyelése, de nem szabad megvárni a rajzás-csúcsot. Ahhoz, hogy garantáltan nyümentes legyen a termés, korán el kell kezdeni a védekezőeszközök használatát.

Az idei szezon indulása eddig nagyon is messze esett az ideáltól, de bízunk a jobb folytatásban!

 Coprantol™ Duo

 Chorus®

Natúrpark alakult az Órjegben

Natúrpark címet adományozott az Órjeg és szőlőhegyei térségnek Nagy István agrárminiszter. A fő cél a régió természeti és kulturális örökségének megőrzése és hosszú távú fenntartása.

Órjegnek hagyományosan a Duna-Tisza közí homokhátság és a Duna ártere határán húzódó lápvidék déli részét nevezik. A folyó hajdani vízi világának utolsó hírmondója, a Vörös-mocsár ma már természetvédelmi oltalom alatt áll, természeti értékei tanösvényen ismerhetők meg. A 18. században betelepített németsegnek

zásának ötletét a térségben természetközeli és ökológiai gazdálkodást folytató fiatal gazdálkodók vetették fel. Tevékenységük középpontjában a legeltetési állattartás, mint tájfenntartó

A Vörös-mocsár természeti értékei tanösvényen ismerhetők meg

A hajósi pincesorst a népi építészet páratlan ékkövének tartják

tevékenység népszerűsítése, a védett természeti értékek megőrzése és monitorozása, a vízsabályozás újragondolása és egészséges helyi termékek előállítására áll. A Bács-Kiskun megyei térség március 31-től használhatja a natúrpark elnevezést; a fő cél a természeti és kulturális örökség megőrzése, hosszú távú fenntartása. Az ezzel kapcsolatos feladatokat natúrparki munkaszervezetként a hajósi székhelyű Órjeg és Szőlőhegyei Natúrpark Egyesület látja el.

Magyarországon ezzel együtt már 16 natúrpark működik 15 megyénkben; a natúrparki hálózat az ország területének nem egészen tízedére terjed ki. Ezek jól reprezentálják tájaink sokszínűségét is, hiszen megtalálhatók alföldi, domb- és hegyvidéki tájainkon, sőt, nagyvárosok közvetlen közelében is.

is köszönhetően a magaspárt peremén hagyományos szőlő- és borkultúra alakult ki, ennek lenyomata a különleges pincefalvaknak köszönhetően a táj épített örökségében is tükröződik. A hagyományos ártéri gazdálkodás, valamint a szőlő- és borkultúra az alapja annak, hogy az Órjeg társadalmi és gazdasági egységet képvisel. A térség egyetlen városa a pincefalujáról és borairól híres Hajós.

A natúrparki kezdeményezéshez Hajós mellett Császártöltés, Érsekhalma, Homokmégy és Öregcsertő csatlakozott. A natúrpark létreho-

Szócs Attila

Segítsük a fecskéket!

Közvetlen környezetünkben nem csak háziállatok élnek, gyakorta találkozhatunk vadon élő állatokkal is. Múlt havi számunkban a denevérekről szoltunk, most a sokak szívének kedves fecskéket mutatjuk be.

Sok szúnyogot, legyet elpusztítanak fecskéink, amelyek a vegyszeres szúnyogirtás vesztesei közé tartoznak. Az épületek homlokzatán, eresz alatt a molnárfecske telepszik meg, akár a városokban is. Zárt, közvetlenül a tető alá épített fészken csak egy kis nyílás látszik.

A füsti fecskék állománya évről évre csökken

A füsti fecske jobban kötődik az állattartáshoz, általában istállókban, pajtákban építi meg nyitott fészket, amit nem is rak olyan magasra, mint a molnárfecske. Mindkét fecskefaj telepekben szeret költetni, hazánkban kétszer is: április-májusban és június-júliusban. Költésenként 4-6 fiókájukat hihetetlen mennyiségű rovarral nevelik föl. Vonuló madarak, a telet Afrikában töltik.

Elsősorban alulról látjuk a fecskéket, de könnyű megkülönböztetni őket egymástól. A karcsúbb, mélyen villás farkú füsti fecske torka rozsdavörös, a molnárfecske zömökebb, farka rövidebb és hasa teljesen fehér.

Állományaik mérete évről évre csökken, tíz évvel ezelőtt megfelelődött a hazai fecskénéesség. Ebben nemcsak a táplálékhiány, hanem a fészkeik leverése is közrejátszik. Az ember egyre több területet lebetonoz, térkövel borít maga körül, így a fecskék tavaszi megérkezésükkor nem találnak sarat a fészek megépítéséhez, ezért száraz tavaszokon locsolással segítsük őket sárlélőhelyhez.

Mindkét faj védett; fészkeik eltávolítása, költésük megzavarása törvénybe ütköző cselekedet. A zavaró helyre épült fészket ne verjük le, hanem helyezzünk alá deszkát, így a guanó senki fejére nem potyog rá. Mesterséges fészkek kihelyezésével is

Sárból épített fészükben 4-6 fiókát nevelnek föl

segíthetjük őket, de ahol még nem vertek tanyát, a tapasztalatok szerint akkor telepszenek le, ha legalább két tucat fészket rakunk ki egyszerre.

Gondoskodásunkat csivitelésükkel és sok-sok rovar elfogyasztásával hálálják meg.

Sz. A., H. Cs.

Érdekességek Orbán-napra

A MÁJUS IGEN INTENZÍV IDŐSZAK A SZŐLŐ ÉLETÉBEN – LEGALÁBBIS A NÖVEKEDÉSÉT, FEJLŐDÉSÉT TEKINTVE. A FAKADÁSTÓL VIRÁGZÁSIG TERJEDŐ BŐ KÉT HÓNAPBAN TÖKÉINK „LETUDJÁK” VEGETATÍV NÖVEKEDÉSÜK KÖZEL 60%-ÁT, DE A RÜGYEKBE MEGBÚJÓ FÜRTKEZDEMÉNYEKBŐL IS EKKOR VÁLIK VIRÁG, VIRÁGZAT. ORBÁN-NAPKOR (MÁJUS 25.) NEMCSAK E SOROK ÍRÓJÁNAK SZÜLETÉSNAJÁT ÉS AZ UTOLSÓ FAGYOSSZENTET ÜNNEPELJÜK, DE HAGYOMÁNYOSAN A SZŐLŐ VIRÁGZÁSÁNAK KEZDETÉT IS.

VARGA ZSUZSANNA

A hogy már korábban olvashatták, a termés kialakulása a szőlőnél több mint egy évig, nagyjából másfél tenyészidőszak erejéig tart. A szüretet megelőző nyáron elkezdődik a rügyek termékkennyé válása, vagyis a differenciálódás. Ennek a vegetációs időszaknak a végéig eldől, hány fürt lesz a rügyekben. A nyugalmi időszak beköszöntével már csak vigyázni kell rájuk, hogy metszék sor azt és ott hagyassuk az idősebb részeket, amit a tőkeformánk megkíván. Hogy a vesszőkön maradó rügyek rejtenek-e fürtke-

deményeket, vagyis lesz-e gyümölcse a művelésünknek, már télen is tesztelhetjük egyrügyes vessződarabok hajtásával. A nyugalmi időszak fő veszélye a fagy, ez nem a fürtök továbbfejlődését, de az őket rejtő rügyek életképességét fenyegeti.

Március végén, április elején kifakadnak a rügyek, ezzel nem csak a zöldtömeg, vagyis a hajtások növekedése kezdődik meg. A folyamattal párhuzamosan új szakasz indul a leendő termés életében is. A fürtkezdemények száma már nem

A hajtásnövekedéssel párhuzamosan továbbfejlődnek a virágzatkezdemények

változik, de a termés végső mennyisége még korántsem dől el. A fürtök mérete és alakja nagyjából fajtára jellemző, vagyis előre meghatározott, de még így is érhetnek bennünket meglepetések. A fürtkezdemények továbbfejlődése azt jelenti, hogy április-májusban válik véglegessé a fürtön belüli virágok száma. Vajon a meleg és napfényes tavasz jót hoz nekünk? Hajtásnövekedésben mindenképpen. A nagy zöldtömeg-gyapardodásnak azonban ára van. Talán emlékeznek, hogy a szőlő május végéig javarészt „raktárkészleteiből” él. Asszimilálnak ugyan ifjú levelei, de még inkább fogyasztói a nagy egységnek,

Már sejtethjük a fürt alakját

mintsem termelnék a tápanyagokat. Az intenzív hajtásnövekedésnek így az az ára, hogy a hajtáscsúcs a fürtök rovására gyarapodik. A virágzatkezdemények sínylik meg a vegetatív növekedést, vagyis meleg, napfényes tavaszon fürtjeinken kevesebb virágzat nevelődik.

Nővirágú fajtáknál a porzó fejletlen, de az idegen termékenyülés sikeres lehet

Elérkezik végül a május vége – június eleje. Tőkéink virágozni kezdenek. A folyamat nem egyszerre zajlik, nem hogy egy ültetvényen, de még egy tőkén, sőt egy fürtön belül sem. A vegetációs fázis akár 12-20 napig is elhúzódhat, a fajták számától és az időjárás alakulásától függően. Tudnunk kell, hogy a szőlő szélbeporzású növény, de rezedaillatával és mézfejtőnek is nevezett nektáriumával rovarokat is odacsábit (hangyákat például), de azok a termékenyítésben nem játszanak szerepet. A virágzás a pártasapka felnyílásával kezdődik. Ha nem is kukkantunk a lomb belsejébe, a lehullott csillagszerű zöld szirmokból már tudhatjuk, hogy tőkéink elkezdtek „Orbán-napi ünneplésüket”. A virágok addig nyílnak, vagyis termelik bibéjükön a szekrénumcseppet, míg meg nem termékenyülnek vagy el nem öregszenek (10-12 nap után). A virágzás számára a legkedvezőbb a 20-26 °C-os hőmérséklet. Hűvösben vontatottan zajlik a folyamat, de száraz, meleg időben is problémák adódnak a pártasapka lepattanásában. Esős, hűvös időben a termékenyülés is akadályokba ütközik, így egy korán érkezett Medárd-nap később madárkás, laza fürtökben mutatkozhat meg.

A virágokban a porzók és a termők állásától, fejlettségétől és a termők fejlettségétől függően megkülönböztetünk rendellenes típusok-t, típusvál-

Tudta?

A fürt érdekességei közé tartozik, hogy a fürt és a kacs azonos eredetű szervek. Tökéinken fel is fedezhetjük átmeneti formáikat, az egy két bogyót nevelő csillinget vagy a kacsá alakult ágú fürtöt. Habár a fürtök végleges méretét még egyáltalán nem tudhatjuk, nagyságrendjéről már lehet sejtésünk. A virágzat kocsánya már a fürt végleges formáját idézi elágazásainak számával, méretével. Ha egy apró, el nem ágazó virágzatot látunk, abból biztosan nem lesz szárnyas, ágas óriástermés. A többi szerv jegyei a virágzatra is átkúsznak, tehát egy-két jellegzetes fajtát már ekkor is felismerhetünk. A pirosas, vöröses hajtásrendszerű fajtáknak például a virágzati tengelye is antocianinos színeződést kap (*Mathiász Jánosné muskotály*). A gyapjas szőrök pedig a leendő termés kocsányzatát is finoman boríthatják (*Bakator*).

Megperzselődött párták

Virágzás után fürttisztulás megy végbe, amikor véglegessé válik a termékenyült bogyók száma, már csak az időjárás „bogyóhizlaló” képességén és a mi

Termékenyülés után, fürttisztulás előtt

zotokat. Hímjellegű virág jellemez például egyes alanyfajtákat (*Riparia portalis*), de régóta termesztett fajták leromlott alfajtáit, egyedeit is (*Bak kadarka*). Ezek szélsőséges esetei nem képesek a terméshozásra. Nővirágú fajtákat évszázadok óta termesztünk. Porzójuk más fajta szomszédos tőkéje lehet, így terméshozásuk nem okoz gondot. Régi csemegéink között is szép számmal akad ilyen fajta (*Génuai zamatos, Gohér, Bajor*).

A megporzásnak és megtermékenyülésnek számos normálistól (nyitva virágzás, önbeporzás, kettős megtermékenyülés) eltérő esete van. Ezek olyan érdekességek, amelyek nem feltétlenül befolyásolják a terméshozást. Zárva virágzás nap- vagy permetléperzselés hatására is előfordulhat. Van olyan rendellenes termékenyülés is, amelynek a végeredménye különleges, mag nélküli termés lesz (*Szultanima, Korintusi*).

fitotechnikai beavatkozásainkon múlik, hogy milyen és mekkora fürtöket kapunk.

Ha szeretjük szőlőnk virágzó állapotát, jó hírem is maradt a végére. Nem kell egy évre elbúcsúznunk tőle, hiszen szerencsés esetben a hónaljhajtások leendő másodterméseit is látjuk még virítani. Maradjanak nyugodtan otthon, kertészkedni mindig öröm.

A szőlő molykártevőire a 2020-as évben oda kell majd figyelni

A szőlő molykártevőinek kedvezett a 2019–20-as tél, nem voltak szélsőséges hidegek, sem nagy hőingadozás a nappalok és az éjszakák között. Egy ilyen enyhe tél nem állít komoly akadályt az áttelelés elé, és előfordulhat (nem csak szőlőben), hogy a kora tavaszi időszaktól komoly kártevőnyomással kell szembenéznünk. A vegetáció második felében megjelennek a molykártevők, amelyek nemcsak közvetlen, de közvetett kártételükkel is jelentős problémát okoznak. A klímaváltozás hatására ezek a kártevők általánosan elterjedtek a magyarországi szőlőkben, és bizonyos évjáratokban ott, ahol elmaradt a védekezés nagyon súlyos károkat tudott okozni. A két legjelentősebb faj, ami nálunk előfordul a tarka és a nyerges szőlőmoly. Sok a hasonlóság a két faj életmódja között. A tarka molynek átlagos évben három nemzedéke, míg a nyerges molynek két nemzedéke alakulhat ki. A rajzást feromoncsapdák segítségével könnyedén lekövetethetjük, és így szükség esetén a megfelelő időpontban beavatkozhatunk.

**A szőlőmolyok elleni védekezés több perme-
tezésből áll. A rajzás megfigyelése és a véde-
kezés időzítése létfontosságú.**

A molyok elsősorban a szőlő termését támadják meg, bár az időjárás változásával megjelenhetnek egyéb növényi részeket támadó kártevők is. Tojásait a fiatal, zöld szőlőbogyón helyezik el. A tojásból kikelő lárvák a szőlőbogyó felületén csak rövid ideig mozognak, majd a bogyóba rágják magukat, amelyeket csak akkor hagynak el, ha már azt kiodvasították. Ezután szövedékkel egy újabb bogyót húznak magukhoz és abban folytatják a táplálkozást. Kifejlődésükig 3–5 bogyót károsítanak. Nem az általuk okozott táplálkozásból adódó

veszteség miatt fontosak, hanem az okozott sebzésen keresztül a szürkepenésznek is utat nyitnak. Az első nemzedék elleni védekezés hatékonysága meghatározza az elkövetkezendő nemzedékek egyedszámát. Ha molyveszélyes területen található a szőlőnk, érdemes ragacslos csapdák segítségével figyelni a molyrajzást, és az első jelentős csapdázást követő 4–5 napon érdemes elkezdni a védekezést. A rajzás elhúzódhat, ezért érdemes a védekezéseket megismételni.

Ha elsősorban molykártevők ellen szeretnénk védekezni, az **Affirm** ideális készítmény. Az **Affirm** a hernyókra gyorsan leáll a táplálkozás, és ezután rövid idővel is pusztulnak az egyedek. Az Affirm hatóanyagából nagyon kevés is elegendő a hatáskifejtéshez, és már a lárvák tojásból történő kirágásakor is megkaphatják a letális dózist.

A rovarölő szerek alkalmazásakor figyeljünk oda a méhek, és egyéb beporzásért felelős fajok jelenlétére. Ne kezeljünk, ha előfordulnak a területen beporzó rovarok is. A felelősségteljes védekezés biztosítja a hosszú távú fenntarthatóságot, és csökkenti a környezeti terhelést.

A tudatos és megalapozottan elvégzett védekezés komoly fejfájástól kímélhet meg minket.

A peronoszpóra kifejezett tünete a levél fonakán

A szőlő tavaszi növényvédelmének sajátosságai

A SZOKATLANUL ENYHE TÉL KÖVETKEZMÉNYE, HOGY A SZŐLŐ IDÉN JÓL TELELT, NEM VOLT TÉLI FAGYKÁR, SAJNOS EZZEL EGYÜTT A KÁROSÍTÓI IS SIKERESEN ÁTTELELTEK. MELEGEBB TAVASZON - FŐKÉNT, HA TÖBBSZÖR ESIK AZ EŐ - GYORSABB A SZŐLŐ FEJLŐDÉSE, ÉS A GOMBABETEGSÉGEK IS KORÁBBAN ÉS ERŐSEBBEN FERTŐZHETNEK.

DR. KOLEVA ROSZICA

A szőlő virágzása a szőlő növényvédelmének egyik legkritikusabb időszaka. A bogyókezedemények fokozottan érzékenyek mind a három, járványokat okozó kórokozóra (szőlőlisztharmat, peronoszpóra, szürkerothadás), ezért ebben az időszakban hatékony védelmet kell nyújtani.

Korai, hatékony beavatkozással a további fertőzés lehetőségét is csökkentjük.

A szőlőlisztharmat

A szőlő kórokozói közül az enyhe őszi időjárás főként a *lisztharmat* áttelelésének kedvez. A nem megfelelően védett vagy a szüret után már kezeletlenül hagyott tőkéken nagy tömegben képződnek a kórokozó ivaros termőtestei, és az őszi csapadékkal a kéregpedésekbe lemosódva, tavasszal onnan fertőzhetnek. A néhány erősebben fagyos

időszakot leszámítva az idei tél enyhe volt, ami kedvező volt a lisztharmat számára. A gombás betegség a lombzaton az egész vegetációs időben, míg a fűrtökön virágzástól zsendülésig okoz számottevő fertőzést. A gombának a párás, meleg időjárás kedvez leginkább. Ilyen körülmények között az első fertőzésekből induló tünetek már május közepén észlelhetők. A fertőzések hatására a leveleken kezdetben halvány, zöldsárga, 0,5 cm nagyságú elszíneződések figyelhetők meg. Száraz, meleg időben a beteg levelek szélei kissé felfelé görbülnek, és néhány napos párás időszakot követően megjelenik rajtuk a gomba lisztszerű bevonata. A fiatal hajtásokon, a kocsányon pókhálószerű barna foltok jelzik a fertőzést. Ezek később teljesen megbarnulnak. A szőlőfűrtökön először fehér bevonat képződik, majd felreped a bogyóhéj, ami fertőzési kaput jelent a szürkerothadás számára.

A szőlőlisztharmat ivaros termőtestek formájában és ivartalanul, a rügyekbe húzódó micéliummal telelhet. Az ivaros termőtestek elég érzékenyek a hidegre, mínusz 15 °C alatt általában elpusztulnak.

A lisztharmat elleni védekezésnél is a legfontosabb a megelőzés. Tavasszal az első védekezéseket

A szürkerothadás már virágzaskor fertőzhet

4–6 leveles állapottól kell elkezdenni, mivel ilyenkor még nem jön létre tömeges fertőzés. Virágzás előtt a kontakt hatóanyagú készítményeket használjuk (pl. Thiovit Jet, Kumulus S, Necator 80 WG, Microthiol Special, Karathane Star). Fűrtmegnyúlástól nagy odafigyelést igényel a szőlő, mivel a fűrtök ekkor a legfogékonyabbak a lisztharmatfertőzésre. Ebben az időszakban a védelmet a felszívódó hatású gombaölő szerekre (pl. Dynali, Falcon 460 EC, Topas 100 EC, Vivando) és a gomba légzését gátló strobilurin (Cabrio Top, Quadris Max) készítményekre érdemes alapozni.

A szőlőperonoszpóra

Az utóbbi években a peronoszpóra nem okozott számottevő megbetegedéseket a szárazabb időjárás következtében. A kórokozó számára a legkedvezőbb a tartósan meleg, párás, gyakran esős idő. Olyankor az első fertőzések május közepén, végén alakulnak ki. A fiatal levelek felszínén, a fertőzés helyén mintegy 2 cm átmérőjű, olajfoltra hasonlító foltok keletkezhetnek, velük átellenesen a fonáki oldalon szürkésfehér kivirágzás, sporangiumtartó gye jelenik meg. Az ott kifejlődő konídiumokkal jönnek létre a további fertőzések. A foltokban a levélszövetek megbarnulnak és elszáradnak. Esős, meleg időjárásban a fűrtöket

Szőlőlisztharmat tünete kis hajtáson

Nem tudunk közvetlenül védekezni az aranszínű sárgaság fitoplazma ellen

már bimbós állapotban megtámadhatja, ilyenkor a virágzás félbeszakad, esetleg elmaradhat. A bogyókat a virágzástól kezdve kb. borsó nagyságig közvetlenül fertőzi. Ezek zöldessárgára színeződnek, áttetszővé válnak, majd elpusztulnak. A sikeres védekezés szempontjából nagyon fontos a megelőzés. A permetezéseket akkor kezdjük el, amikor még nem alakultak ki olajfoltok a szőlőleveleken. Csapadékos, meleg tavasz és nyár esetén gyakran (akár 7-8 naponként) száraz, illetve hűvös években ritkábban kell védekeznünk. A kontakt szereket preventíven, virágzás előtt és a fűtzáródás után kell használni. A felszívódó készítményeket (gyorsan felszívódnak és belülről tartósan védik a növényeket, hosszabb a hatástartamuk) lehetőség szerint kontakt készítménnyel kombinálva a legkritikusabb időszakokban, a hajtásnövekedés idején alkalmazzuk.

Szürkerothadás

Az utóbbi években a szőlő egyik nehezen leküzdhető betegségévé vált a szürkerothadás. A kórokozó a szőlő minden zöld részét fertőzheti, de a leg-

nagyobb veszélyt a fűtökre jelenti. Fertőződhet már a bimbós vagy a virágzó fűt is. Ilyenkor az egyes fűtrészek barnulnak, elhalnak. A zöld bogyók fertőződésének következménye a zöld vagy savanyú rothadás, amely terjedésével az egész fűt megbarnulhat és elpusztulhat. A kórokozó számára a csapadékos, mérsékelt meleg időjárás a legkedvezőbb.

A szürkerothadás elleni hatásos védekezés alapja a bogyók megvédése a különböző eredetű sérülésektől, repedésektől – azaz a szőlőmolyok és a lisztharmat elleni hatékony védelem. A védekezéseket az időjárás függvényében, a kártétel szempontjából legkritikusabb növényfejlétségi állapotokra kell időzíteni: virágzás körül, a fűtzáródás, zsendülés és az érés időszakaiban. Csapadékos időjárás esetén a virágzáskori védekezésekre a peronoszpóra ellen is ható kontakt készítményeket, kombinációkat részesítsük előnyben.

A szőlő aranszínű sárgasága

A betegséget okozó fitoplazma a szőlő veszélyes károsítója, a fertőzött szőlőkben akár 50%-os termésvesztéssel is lehet számolni. A betegség gyors terjedése azonban csak a természetes vektora, az észak-amerikai alanyokkal behurcolt amerikai szőlőkabóca tömeges jelenléte esetén következik be. A kabóca egyedüli tápnövénye a szőlő, de a fő kártétele nem a szőlőlevelek szívogatása, hanem a fitoplazma terjesztése. A kabócalárvák és imágók egyaránt terjesztik az aranszínű sárgaság fitoplazmát. Mivel a betegség ellen jelenleg nincs közvetlen védekezési mód, nagyon fontos a terjesztés megakadályozása. Ennek érdekében az amerikai szőlőkabóca megfigyelésére május elején helyezzük ki a sárga ragacos lapokat a szőlőskertekbe, és hetente legalább két alkalommal ellenőrizzük azokat! A lárvák kelése az időjárástól függően május közepén kezdődik és július elejéig eltarthat.

Az aranszínű sárgaság legfontosabb tünetei a szőlőn: az első, enyhe sodródást mutató levelek a

nyár közepén jelennek meg, de a betegség legjellemzőbb tünete a levelek háromszög alakú besodródása.

A kabóca egyedszámának gyérítését a szőlő gondos metszésével, a nyesedék elégetésével, tavasszal a rügyfakadás előtti olajos lemosó permetezéssel, a tenyészidőben pedig a lárvák és az imágók elleni növényvédőszeres (pl. Laser, Karate Zeon 5 CS, Luzindo) kezeléssel oldható csak meg.

A szőlómolyok

Tavasszal kezdik meg károsításukat a szőlómolyok. Az első nemzedék rajzása rendszerint már április-májusban megfigyelhető. A tőkék rejtett helyeire (bimbós virágzatok, levelek) lerakott tojásokból kikelő hernyók a szőlő virágbimbóiban vagy a fiatal bogyókban táplálkoznak. Később szövedéket készítenek és annak védelmében rágják a fürtocsányt és a bogyókat. A hernyók kezdetben csak egyes virágokat rágnak meg, később egész virágrészeket szönek össze és károsítanak. A nyerges szőlómolynak évente két, a tarka szőlómolynak három nemzedéke fejlődik. A két faj általában együtt található a szőlőültetvényekben. Az utóbbi években a feromoncsapdák csak alacsony szám-

Az amerikai szőlőkabóca súlyos betegséget terjeszt

ban fogták a nyerges szőlómoly hímjeit ország-szerte, így jelentősége kisebb lett, mint a tarka szőlómolyé. A védekezést a szexferomon-csapdás rajzásmegfigyelés alapján időzítjük. A csapdákat már április közepén célszerű kihelyezni a szőlőtőkék 100-120 cm-es magasságában.

Legalább hetente kétszer ellenőrizzük a csapdákat és amennyiben tömeges fogást jeleznek, védekezzünk a szőlómolyok kártétele ellen. A védekezés időpontja a készítmények hatásmódjától is függ, ennek megfelelően a szőlómolyok ellen a következő időpontokban tudunk védekezni.

1. Rajzáscsúcs körül, a rajzáscsúcsot követő 4-6. napon pl. Avaunt 150 EC-vel, amely a lárvák táplálkozását gátolja, és részleges tojásölő hatással is rendelkezik.

2. Rajzáscsúcs körül, illetve a rajzáscsúctól számított 12-14 nap múlva fejlődésgátlókkal (pl. Insegar 25 WG), amelyek a tojás-lárva és a kifejlett lárva-báb átalakulást gátolják.

3. A lepkék tojásrakását követően, a tömeges lárvakelés előtt Runner 2L-el, Laserrel.

4. Tömeges lárvakelés kezdetén, a rajzáscsúctól számított 8-10. napon piretroidokkal (pl. Cyperkill 25 EC, Karate Zeon 5 CS), biológiai rovarölő szerekkel (pl. Dipel DF) vagy egyéb készítményekkel (pl. Affirm) is védekezhetünk a szőlómolyok ellen. Erős vagy elhúzódó rajzás esetén 10-14 nap múlva még egy kezelés ajánlott. Ügyeljünk a lombzat teljes permetlé-borítottására is.

Leggyakrabban a tarka szőlómoly hernyója károsít hazánkban

A szőlő gombás betegségei elleni készítmények

Készítmény	Hatásmód	Dózis (g/10 l víz, ml/10 l víz)	Forgalmi kategória	É.v.i. (nap)
LISZTHARMAT				
Falcon 460 EC	felszívódó	3 ml	II.	35
Topas 100 EC	felszívódó	2,5-3 ml	III.	14
Systhane 20 EW	felszívódó	1,5-2,4 ml	II.	14.
Vivando	gátolja a micélium növekedését a levélben	1-2,5 ml	III.	28
PERONOSZPÓRA				
Delan 700 WG	kontakt	3,5-5 g	II.	28
Polyram DF	kontakt	20-25 g	II.*	56
Ridomil Gold Plus 42,5 WP	felszívódó + kontakt	35-40 g	III.	21
Kupfer Fusilan WG	kontakt+felszívódó	25-30 g	III.	21
Astra Rézoxiklorid	kontakt	20 g (vir.e.), 30 g (vir.u.)	III.	21
Cuproxtat FW	kontakt	35-40 ml (vir.e.), 40-45 ml (vir.u.)	III.	21
LISZTHARMAT, PERONOSZPÓRA				
Rézkén 650 SC	kontakt	40-50 ml	III.	21
Bordóilé+Kén Neo SC	kontakt	40-50 ml	III.	21
PERONOSZPÓRA, SZŐLŐORBÁNC				
Dithane M-45	kontakt	20 g	II.**	56
Dithane DG Neo-Tec	kontakt	21g	II.**	56
Fantic M	felszívódó + kontakt	20-25 g	II.	
Ridomil Gold MZ 68 WG	felszívódó + kontakt	25 g	II.***	56
Rézoxiklorid 50 WP	kontakt	20 g (vir.e.), 30 g (vir.u.)	III.	21
Forum R	felszívódó + kontakt	30-35 g	III.	35
PERONOSZPÓRA + LISZTHARMAT + SZÜRKEROTHADÁS				
Quadris	felszívódó	7,5-10 ml	III.	7
Cabrio Top	kvázi-szisztemikus + kontakt	20 g	II.***	35
PERONOSZPÓRA + LISZTHARMAT + FEKETEROTHADÁS				
Dynali	felszívódó	5-6,5 ml	III.	21

*- 200 g-os, illetve ez alatti kiszerezésben III. forgalmi kategória, **- 250 g-os, illetve ez alatti kiszerezésben III. forgalmi kategória, ***- 50 g-os, illetve ez alatti kiszerezésben III. forgalmi kategória

A szőlő atkákártevői elleni készítmények

Készítmény (hatóanyag)	Hatásmód	Károsító	Dózis (g/10 l víz, ml/10 l víz)	Forgalmi kategória	É.v.i. (nap)
Envidor 240 SC (spirodiklofen)	nem felszívódó	szőlőlevélatka, takácsatkák	4 ml	II.*	14
Nissorun 10 WP (hexitiazox)	kontakt és gyomorméreg	piros gyümölcsfatakácsatka, kétfoltos takácsatka	4-5 g	III.	21
Ortus 5 SC (fenpiroximát)	kontakt	szőlőlevélatka, takácsatkák	10 ml	II.**	14
Vertimec Pro (abamektin)	felszívódó	takácsatkák, szőlőlevélatka, szőlő-gubacsatka	7,5 ml	II.	28
Zoom 11 SC (etoxazol)	kontakt és mélyhatású	piros gyümölcsfatakácsatka, szőlőlevélatka, takácsatkák, szilva-takácsatka	2,5 ml	III.	28

*-50 ml-es, illetve ennél kisebb kiszerelésben III. forgalmi kategória

**-300 ml-es, illetve ennél kisebb kiszerelésben III. forgalmi kategória

HERBÁCIÓ MAGAZIN

Rendelje meg a Herbáció magazint egy évre (megjelenik évszakonként) mindössze 1680 forintért! Előfizethető bármelyik postán, vagy

hívja a 06 30 437 8900 telefonszámot, vagy küldje el nevét, címét a nzr@herbacio.hu emailcímre.

Herbáció: kozmetikumok, népi gyógyreceptek, különleges ételek, italok, elixírek, tartósítványok: növényekből házilag... Fenyőszörp, muskátlikeksz, kávélekvár, árpafasírt, csalánsör, kenyérpörkölt, parfümök házilag - csak néhány korábbi receptjeinkből...

Megjelent a Herbáció magazin legújabb, 55. száma, és a **GYÜMÖLCSPARÁDÉ** című különszám is kapható az újságárusoknál.

www.herbacio.hu Tel.: 0630 437 8900 nzr@herbacio.hu

Ötvöskónyi Nagylevelű

AGRÁRMINISZTERIUM

A több mint 2,5 hektáros ötvöskónyi kastélyparkban található hársfa Magyarország egyik különleges példánya. A fának sokan szimbolikus jelentőséget is tulajdonítanak, mivel villámcsapás következtében a fa kiégett, mégis minden évben zöldbe borul.

VARGA TIBOR

Egykoron, évszázadokkal ezelőtt még hét hatalmas hársfa állott egymás mellett, mára a park belsejében megbúvó matuzsálem maradt fenn. A legenda szerint a hét hársfa a hét vezér emlékéket méltatta, egy tudományos elképzelés szerint viszont a fa hét sarj összenövéséből jött létre. Egy biztos, a mérete, a kora, az alakja éppúgy különlegességet kölcsönöz neki, mint a hozzá fűződő legendák. Színhagyomány szerint *IV. Béla* ennek a fának a tövében húzta meg magát a tatárjárás idején, de olyan szóbeszéd is járja, hogy egyidős

a honfoglalással. Szakértők szerint 300-350 éves lehet a fa, de akadt, aki 600 évesre becsülte.

Amikor *Chernel Gyula* a kastélyt építette, a fa már régen növesztette a lombját, és valószínűsíthető, hogy a 19-20. század határán csaphatott bele a villám a Nagylevelűbe, aminek törzse kettényílt. A legendárium szerint a Chernel család kártyapartit rendezett a fa odvában, ami elképzelhető, hiszen a fában több ember is elfér egyszerre.

A II. világháború után cigányok letek menedéket a fában, azonban a család által rakott tűztől a fa

Berzsényi gesztenyefája

lángra kapott, a belseje teljesen, koronája részben leégett. A fa súlyos sérülései ellenére hajt, lombot növeszt. Túlélt két világháborút, villámcsapást, tüzet, és még ma is él!

Az elpusztíthatatlan, a vénségében is megújulni képes, az optimistán dolgát tevőt jelképezi. Télen olyan, mint a kiterített medvebőr, halottnak tettei magát, hogy vártan-váratlanul minden tavasszal új életre keljen, és sátrat adjon az éledő méheknek, mondja a Nagylevelűről Bartha Dénes erdőmérnök professzor.

A tengődi Életfa

Emberemlékezet óta áll Tengőd főterén egy fa. A falu öregei már nem is emlékeznek igazán, hogyan is került oda pontosan, egyesek szerint a fa csak úgy ott lett, mások azt állítják, hogy az I. világháború hőseinek tiszteletére ültették. Akárhogy is, az Életfa a mai napig a falu központjának számít. Kezdetben ez a kis akác a községháza udvarán állt, mígnem a II. világháború bombázásai eltüntették a föld színéről a községházat, az akácfa azonban rendületlenül állt a helyén. Szépen terebélyesedett, törzse vastagodott, még akkor is, amikor az

1990-es években a település községházának udvarát parkosították. Az ott élők azt mondják, van valami ősi, valami pogány ebben a fában. Ahogy kényelmesen terebélyesedik évről évre, meghal, és újra kivirágzik... Olyan, mint a tűz.

A tengődi életfa a jegyesek, a házasságkötés előtt állók fája lett. Sokan utaznak el Tengődre, hogy az öreg akác alatt tegyenek esküt és örök fogadalmat. Ez a hagyományőrző emberi motívum a mai napig tart. A falu lakói minden évben, havazás, jég, fagy mellett is kijárnak az Életfához, és közösen gyertyát gyújtanak. A fa nem csak a szerelmeseké, a közösségé, a szeretet ünnepéé, nem véletlenül hívják tehát a helyiek Életfának ezt az öreg akácot.

Berzsényi szelídgesztenyéje

Berzsényi Dániel a legkiemelkedőbb magyar lírikusok egyike, a klasszikus ódák mestere a niklai kúriában élt és dolgozott egészen 1836-ig. Ott találkozott 1814-ben *Wesselényi Miklóssal* és *Döbrentei Gáborral*, aminek emlékére mindannyiuk

A berzsényi mogorósor

egy-egy fát ültettek. Nikla községben mindmáig megtalálható a Wesselényi és a Döbrentei által ültetett, azóta már sajnos elpusztult gesztenye és berkenye, amelyek derékmagasságú törzscsonkját a kúria bejárati ajtaja mellett, a fedett terasz alatt helyezték el mementóként.

Azonban a harmadik fa, a költő fája, egy szelídgesztenye, a Berzsényi által ültetett mogorósor a mai napig megtalálható a kúria mögött.

A csombormenta nedves területeken fordul elő hazánkban

Változatos mentafélék

A menták régóta kedvelt gyógynövények, hiszen hatásuk mellett az ízük is finom. A legismertebbek a borsmenta és a fodormenta különböző változatai, de hazánkban is számos mentafaj él, a *Mentha* nemzetség pedig mintegy ötven fajt számlál.

NAGY Z. RÓBERT

A menták jótékony hatását a régi római és görög írásokban többször is említik, már akkor is tudtak róla, hogy enyhítik az epebántalmakat, a gyomorfájást, és rendkívüli a görcsoldó hatásuk. Bibliai írások szerint volt idő, amikor adót fizettek vele a régi Palesztinában. A görögök koszorút fontak belőle, és azt viselték ünnepek alkalmával. Régi egyiptomi sírokban is találtak mentát. A középkorban erős illatával rovarűző szerként alkalmazták a növényt. A tizenharmadik század folyamán Európában és Észak-Amerikában közismert gyógyszer lett belőle.

Ma is számos fogkrém, szájvíz alapanyaga, de köztéjszírok is készülnek belőle.

Vannak hazai fajaink is

Néhány mentafaj hazánkban is honos vagy meghonosodott. Egyik ilyen a fürtös menta (*Mentha longifolia*), a Bükk hegységben is jelentős mennyiség található belőle. Illata nem vetekszik a többi mentáéval, viszont nagyon hatásos görcsoldó, emésztésszájító, jól használható köhögés, enyhe

A fodormenta lágyabb ízű, mint a borsmenta

légúti és húgyúti fertőzések esetén. A vízi menta (*Mentha aquatica*) patakok mentén, mocsarakban, lápréteken él. Európában gyakori mentafaj. Levelei tojásdadok, fűrészszegélyűek. A lómenta (*Mentha longifolia*) levelei hosszúak, a fonákjuk molyhos. Patakok mentén fordul elő, kedveli a

Kétszer vágják a termesztett borsmenta leveleit

meszes, nitrogénben gazdag talajokat. Magasra nő, elérheti a 70-120 centimétert is. A mezei menta (*Mentha arvensis*) tojásdad, fűrészszegélyű levelei mellett lomblevélszerű murvalevelei is vannak, ezek hónaljában nyílnak a virágok, gömb alakba tömörülve. Egész nyáron át nyílnak ennek a szántókon, legelőkn, nedves réteken élő fajnak

a virágai. A csombormenta (*Mentha pulegium*) levelei kicsik, tojásdadok. Legelőkn, nedves területeken él; hazánkban az Alföldön, de a Duna mentén is sokfelé előfordul.

A bugás macskamenta (*Nepeta pannonica*) kevésbé ismert, és nem is *Mentha* nemzetségbe tartozó, bár nálunk őshonos évelő növény, a népi

A szépen virágzó macskamenta vonzza a beporzó rovarokat

gyógyászatban már régóta használják. A leveléből kiszabaduló illatanyaga vonzza a macskákat. Egész nagy területeken borítja be a mezőket a Bükk hegységben a macskamenta. A növény szára fél-, egy méter magas, levelei gyengén íves vállúak, hosszúkásak. Virágzata laza, keskeny, oldalágas. A népi hagyomány szerint valamikor a macskamenta főzete a táltosok kedvelt italaként szolgált.

A két legismertebb

A borsmenta (*Mentha x piperita*) és a fodormenta (*Mentha spicata* var. *crispata*) a két üzemi méretekben is termesztett faj. Előbbinek erőteljesebb, utóbbinak sokkal lágyabb íze van. Feltehetően mindkettő spontán keletkezett fajhibrid. Mindkettő lágyszárú, föld alatti módosult hajtásokkal, sztolókkal áttelelő évelő növény (legegyszerűbben ezekkel szaporítható a tőosztás és dugványo-

zás mellett), sekélyen gyökerezik, ezért a kapálást kerülni kell körülötte. A mélyrétegű, közepesen kötött talaj felel meg legjobban számára. Szereti a sok nedvességet, ilyen körülmények között jobban

A gyömbérmenta tarka levelű változata

fejlődik, de szárazság idején sincs gond vele, túléli, csak kevésbé növekszik. A borsmenták egyik változatának gyakran vörösés-lilás színű a levélerezete vagy a levél egy része, a szára. Íze nagy koncentrációban először égető, majd később hűsítő. Mindkét fajnak évenként kétszer kell a leveleit leszedni.

Kertészeti változatok

A mentáknak rengeteg kertészeti változata van. Igazi többhasznú növények: jól mutatnak a díszkertben, emellett fűszer- és gyógynövényként is jelentősek. Konyhában és az ételdíszítésben is számukra szerepet nekik. A nemesítésnek, szelekcióknak köszönhetően ma már nagyon sokféle illat-, és ízváltozatban megtalálhatjuk, ezek közül a legnépszerűbbek: a csoki menta, banán menta, narancs menta, eper menta, ananász menta. Érdekes kiemelni a *Mentha suaveolens 'Variegata'* változatot, amely mintás leveleivel kitűnő kerti- és tányérdísz egyben.

A fehérrel szegélyezett levelű változat dísznövénynek is beillik

Érdeemes kipróbálni

Alkoholmentes frissítő

1 dl cukorszirup, 3 evőkanál mentalevél, frissen csavart lime és jégkocka kell hozzá. Tegyük jó sok jégkockát turmixgépbe, szórjuk rá a mentalevelet, öntsük bele a cukorszirupot (helyettesíthetjük mézzel) meg a lime levét és jól turmixoljuk össze.

Mentatea

Kevés, friss mentalevelet leforrázunk 2 dl vízzel, lefedve hagyjuk 15 percig és már kész is ez a kis adagban melegen nyugtató, nagy adagban hűtve frissítő ital.

Bedörzsölő kivonat

4-5 evőkanál mentalevelet 3 hétig áztassunk 65-70%-os alkoholban, majd szűrjük le. Használható külsőleg izomgörcs, reuma, fejfájás esetén.

Mentás szájvíz

Öt napra áztassunk be 1 dl 70%-os alkoholban mentát és zsályát, majd szűrjük le. Fél pohár vízhez egy evőkanálnyi folyadékot használva öblögezzünk vele naponta egyszer.

3+1 IMMUN- ÉS IDEGERŐSÍTŐ GYÓGYNÖVÉNY

A természetes gyógymódok kedvelőinek érdemes a kertbe olyan gyógynövényeket ültetni, melyek fogyasztása erősíti a szervezet védekezőképességét, hatékonyan bevethető légúti megbetegedések esetén, javítja a közérzetet, és hozzájárul a lelki egészségünkhöz is.

10-40 cm magasra nő a meleg- és napfénykedvelő **kerti kakukkfű** (*Thymus vulgaris*), mely szabadföldbe ültetve jól tűri a szárazságot. Virágzás után vágjuk vissza hajtásait, ősz végén takarjuk be a növény tövét a téli fagyok miatt. A kerti kakukkfű leveles hajtásából (*Thymi herba*) készített tea köhögéscsillapító, görcsoldó, fájdalomcsillapító hatású. Javítja a közérzetet, segít a gyomorproblémák kezelésében, antibakteriális hatása miatt remekül alkalmazható légúti megbetegedések esetén. Júniustól egészen kora őszig virágzik a **közönséges orbáncfű** (*Hypericum perforatum*), melynek virágos hajtását (*Hyperici herba*) a virágzás előtti napokban és a virágzás alatt szedjük. Ültethetjük a kert napfényes vagy félnáryékos részébe is, öntözzük rendszeresen. Teája szorongásoldó, nyugtató, antidepresszáns, segít alvási problémák esetén, fokozza a test természetes ellenálló képességét. Fontos megjegyezni, hogy az orbáncfű fogyasztása fényérzékenységet okozhat az arra érzékenyeknél, ezért alkalmazása után kerüljük a napfényt. Cserébe vagy balkonládába is ültethetjük a **szurokfűvet** (*Origanum vulgare subsp. vulgare*) napos és lehetőleg szélvédett helyre. A szurokfű virágos, leveles hajtásaiból (*Origani herba*) készített, fűszeres ízű forrázat immunerősítő, antibakteriális, emésztést segítő, gyulladáscsökkentő hatású, enyhíti a fejfájást, valamint csökkenti a légúti megbetegedések kellemetlen tüneteit, köptető hatású. Ültessük

a kert napfényes, meleg részébe, tápanyagban dús, meszes, jó vízáteresztő képességű talajba a **kerti izsópot** (*Hyssopus off. ssp. officinalis*). Enyhén fagyérzékeny, ezért ősz végén gondoskodjunk takarásáról, védelméről. Az izsópot virágos hajtásának (*Hyssopi herba*) teája antibakteriális, köptető, görcsoldó, immunerősítő hatású. Nyákdoldó hatása miatt használhatjuk hurutos köhögés, hörgőgyulladás kezelésére, torokfájás enyhítésére. Fontos, hogy várandós- és szoptató édesanyáknak, kisgyermekeknek, valamint epilepszia és magas vérnyomás esetén fogyasztása nem ajánlott.

Az élő gyógynövények tavaszi ápolása

Tavasszal nézzük végig a gyógynövényeinket, az elszáradt, elfagyott ágakat vágjuk le a bokrokról. Sok fáradozástól kíméljük meg magunkat egy akkumulátoros fászfűrű növényvágóval, mely alkalmas a fák és a cserjék visszametszésére, valamint a levágott faanyag gyors és hatékony felaprítására is. A komposztálóba kerülő levágott növényi részeket vágjuk apróra, mert így sokkal hatékonyabban és gyorsabban zajlik a komposztálás folyamata. Egy erős aprítógép sokoldalúan felhasználható a kertben keletkezett növényi hulladék darabolására, hiszen a gallyak vágása mellett alkalmas a levágott fű, az avar és a növényi nyesedék aprítására is. Látványos növekedést érhetünk el tavasszal az élő gyógynövények tövébe szórt komposzttal, mely hasznos tápanyagokkal látja el növényeinket.

Nemrég megújult kertápolási portálunkon, a www.stihlnemzedekek.hu weboldalon további hasznos tippeket olvashatnak a gypápolás, zöldség-, gyümölcs-, fűszer- és gyógynövénytermesztés, szobanövények- és díznövények gondozásának témájában.

STIHL

Szűkelethadás okozta tünetek virágzó rózsán

A rózsá betegségei

A RÓZSA AZ EMBEREK EGYIK LEGKEDVELTEBB VIRÁGA, DE SAJNOS NEMCSAK MI SZERETJÜK, HANEM NAGYON SOK KÁROSÍTÓ IS. MÁRK GERGELY HÍRES RÓZSANEMESÍTŐ 1959-BEN MEGJELENT A RÓZSA CÍMŰ KÖNYVÉBEN A FELESÉGE A RÓZSAKÁRTEVŐK ÉS BETEGSÉGEK CÍMŰ RÉSZBEN KÖZEL 40 RÓZSAKÁROSÍTÓRÓL ÍRT TÖBB MINT 10 OLDALON.

DR. MIKULÁS JÓZSEF

A Kerti Kalendárium olvasói bizonyára nagyon sok rózsakárosítóval találkoztak már. Most csak a rózsá betegségeiről szeretnék egy ismertetőt közreadni, amelyek napjainkban nagyobb jelentőséggel bírnak.

Rózsá mozaik vírus

A rózsá mozaik vírus igen gyakran előfordul, sokféle tünetet okoz. Például a leveleken jellegzetes, sárgás cikcakkos foltok jelennek meg, de a levelek torzulhatnak is, a főerek csavarodhatnak. Hatására a növények

legyengülnek, halvány kis virágokat fejlesztenek. A kórokozót általában a levéltetvek terjesztik, de megszéssel, szaporítással (maggal és oltással) és pollennel is átvihető. Nem gyógyítható betegség. Amelyik növény már megfertőződött, az már egész életében beteg marad.

Csak megelőzéssel lehet ellene védekezni, vagy is vírusmentes növényt kell vásárolni és ültetni. A levéltetvek ellen védekezni kell. A vírusos rózsátövet célszerű eltávolítani, nehogy a másik növény is megkapja ezt a betegséget.

Nagyon gyakori és könnyen terjed a mozaikvírus-fertőzés

Rózsa diplokarponos levélfoltossága

A leveleken megjelenő kör alakú feketésbarna, csipkézett szegélyű foltokat a *Diplocarpon rosae* gomba okozza. A betegséget népiesen csillagpenésznek is nevezik. Tavasztól ősziig gyakran láthatók a változó méretű (1-10 mm) kerek fekete foltok a leveleken és hajtásokon. A legnagyobb kárt a leveleken okozza, mert azok a fertőzés következtében elsárgulnak, lehullanak. Az idő előtt lombjukat

A diplokarponos betegség erős lombhullással és a rózsátó legyengülésével jár

vesztett rózsák igyekeznek a lombjukat regenerálni, ennek következtében azonban legyengülnek. Nedves, párás körülmények kedveznek a gomba terjedésének.

Az öntözés idejét és módját helyesen kell megválasztani. A lehullott beteg leveleket össze kell gyűjteni és megsemmisíteni. A fertőzött hajtásokat távolítsuk el. Ősszel a lombhullás után és tavasszal a vegetáció előtt réztartalmú vagy rézpótló szerrel ajánlott permetezni. Valamennyi levélfoltosság ellen engedélyezett készítménnyel eredményesen lehet ellene védekezni.

Rózsalisztharmat

A tünetek először a fiatal leveleken jelennek meg. A levelek torzulnak, majd felületüket lisztszerűen bevonja a lisztharmatgomba (*Sphaerotheca pannosa* var. *Rosae*) micéliumszövedéke. A fertőzött levelek besodródznak, később a lisztszerű bevonat szürkés-vörösre válik. A fertőzés a rügyekből, a bennük lévő fekete termőtestekből indul ki. A gombára kedvező feltételek: párás meleg időjárás, túlszúfolt növényállomány, túlzott nitrogéntrágyázás. Hideg talaj esetén erős fertőzéssel számolhatunk.

A lemezett vesszőket gyűjtsük össze a beteg lehullott lombozattal együtt és semmisítsük meg. Rózsalisztharmat ellen is hatékonyak a kén-tartalmú permetezőszerek. Rügypattanás előtt tavasszal lemosásszerűen kell permetezni, lombfakadás után célszerű tapadásfokozó készítményt keverni a permetlébe. Körülményektől függően néhány permetezéssel (kéthetenként) megvédehetjük rózsánkat a lisztharmattól.

A rózsalisztharmat kialakulását elősegíti a túlzott nitrogéntrágyázás vagy a hideg talaj

Rózsarozsda

Kezdetben a levél színén sárgászöld foltok jelennek meg, közepükön fekete pontszerű termőtestek figyelhetők meg. A hajtásokon enyhe deformáció látható. Ezután a levél fonákán jelennek meg a foltok. A beteg levelek deformálódnak, elszáradnak, majd lehullanak. A rózsatövek felkopaszodnak, évről évre gyengülnek, majd kipusztulnak. A rózsarozsda a bimbót is megtámadhatja, olyankor nem a bimbó, hanem a rozsdá „virágzik ki”.

Rózsarozsda-fertőzés miatt a rózsabimbó nem nyílik ki

A rózsarozsda kórokozója egygazdás gomba

A rózsarozsda kórokozója (*Phragmidium mucronatum*) egygazdás gomba. Elsődleges fertőzési forrás a lehullott levél, de a gomba a virágbimbót és a hajtást is fertőzi, azokban is áttelel, ezért a fertőzött bimbót és hajtást is le kell vágni, összegyűjteni, és megsemmisíteni. Fás részekben is áttelelhet a gomba, ezért a károsodott hajtásokat metszünk le. Szellős lombzat ki-

A levél fonákán kiemelkedő fekete pontok alakulnak ki a rózsarozsdától

alakítása fontos a megelőzés érdekében. Rügyfakadás előtt kéntartalmú permetezőszerekkel, vegetációban rézpótló készítményekkel permetezzünk.

Szürkerothadás

Hűvös, nedves időjárás esetén, vagy szellőztelen körülmények között gyakori a szürkerothadás vagy botritiszes betegség (*Botrytis cinerea*). Vesszőkön a metszési hely körül a metszési felületről kiindulva fertőz. A beteg rész először bordó, majd fakóbarna lesz. A kórokozó nemcsak a leveleket, hajtásokat károsítja, hanem bimbóelhalást is okozhat – a bimbó nem nyílik ki, zárva marad és megbarnul. Vizenyős, párás körülmények között a virágszirmokon 1-3 mm nagyságú, általában kör alakú foltokat is okozhat a gomba.

Nedves, párás körülmények és az alacsony hőmérséklet elősegíti a kórokozó fertőzését, továbbá a nem megfelelő tápanyagellátás (túlzott trágyázás) is kedvez a fertőzésnek.

Kerülni kell a késő esti és az esőztető öntözést. A rózsza körül ne legyenek gyomnövények. A beteg részeket távolítsuk el.

Rózsza koniotíriumos vesszőfoltossága

A vessző kérgén elszórtan sötét szegélyű, ovális foltok jelennek meg, amelyek idővel kiemelkednek a felszínről. Ez a gombás betegség csak a rózsza fás részéin fordul elő, a leveleket nem fertőzi.

Botritiszes bimbóhervadás

A kórokozó (*Coniothyrium cystotricha*) sebparazita, sebéseken keresztül hatol a növénybe. A fertőzés a metszési sebtől indul ki, a metszőolló szakszerűtlen használata utat nyíthat a gomba megtelepedésének.

Koniotíriumos vesszőfoltosság csak a fás részeken alakul ki

Éles, nem roncsoló metszőollót használjunk, így a sebek kisebb felületűek lesznek, hamarabb begyógyulnak. A beteg vesszőket a fertőzés alatt 5-10 cm-rel vágjuk le és semmisítsük meg.

A koniotíriumos vesszőfoltosság gyakran a metszési helynél fertőz

Ha rózsáinkat szemmel tartjuk, mindent megtecsünk, hogy jól érezzék magukat, és időben észrevesszük ha valami „gondjuk van”, megóvjuk a betegségetől és kártevőktől, akkor az egészséges viráguk sok örömmel ajándékoz meg bennünket.

A rózsza gombás betegségei ellen használható készítmények

Szer neve (hatóanyag)	Károsító	Dózis ml vagy g/10 liter víz	Forgalmazási kategória
Amistar (azoxistrobin)	lisztharmat, rozsdá, szürkepenész	7-10	III.
Amistar Top (azoxistrobin, difenokonazol)	lisztharmat, rozsdá, szürkepenész	8-10	II.
Astra Rézoxiklorid (réz-oxiklorid)	gombabetegségek (kivéve lisztharmat), levélfoltosságok, rozsdá, vesszőbetegségek	20-30	III.
Badge SC (réz-hidroxid, réz-oxiklorid)	baktériumos és gombás eredetű ágelhalás, rozsdá	28-50	II. és III.
Champion 2 FL (réz-hidroxid)	gombabetegségek (kivéve lisztharmat), gombás ágelhalás, rozsdabetegségek, vesszőbetegségek	30-50	III.

Májusi teendők

Az a kertész, aki biztosra akar menni, tartja magát a régi bölcsességhez, és a melegigényes növényeket csak a fagyosszentek (Pongrác: május 12., Szervác: május 13. és Bonifác: május 14.) után ülteti ki.

HORVÁTH ANETT

A paprika, paradicsom, padlizsán, uborka, valamint a tök- és dinnyefélék mind erősen érzékenyek a hidegre, így végleges elhelyezésükig érdemes megvárni, míg biztosan megre fordul az idő. Ebben a szakaszban fontos szem előtt tartani a fokozatosság elvét, a kiültetési stressz ugyanis számottevően csökkenthető a palánták fokozatos edzésével. 8-10 napon keresztül napközben a palántákat helyezzük a szabadba félárnyékos, szélvédett területre, éjszakára pedig tegyük be őket újra fagymentes, fedett helyre. Kiültetést követően ügyeljünk arra, hogy ne száradjanak ki a frissen

ültetett tövek, és a túl erős napsütés ellen védekezzünk fátyolfóliás takarással.

Paradicsompalánták kiültetése

Talán a legtöbb kertművelő kedvence a paradicsom, amiből a bolti sosem lehet olyan finom, mint a saját termés. A növények kiültetése előtt ássunk egy mély lyukat a földbe, töltsük fel tápanyagdús komposzttal vagy földkeverékkel, dolgozzunk bele kevés keserűsót (magnézium-szulfát-heptahidrát), összetört tojáshéjat (kalciumforrás) és egy kis faha-

mut (káliumot tartalmaz), amivel elősegíthetjük a növény megerősödését. Ha már virág is megjelent a magoncunkon, akkor ne sajnáljuk kicsipni, hiszen az első időszakban a növénynek a fejlődésre és nem a termés növelésére kell koncentrálnia. Ezt követően helyezzük a palántát minél mélyebbre az ültetőgödörbe, de a lombzat ne érintkezzen a talajjal, inkább csipjük ki az alsó leveleket, mert a talajról felverődő öntözővíz elősegíti a gombabetegségek kialakulását.

Ültetéskor a paradicsompalántát jó mélyre helyezzük a talajba

A föld alá került szárrészből is gyökerek képződnek, amelyek elősegítik a növény víz- és tápanyagfelvételét a száraz időszakban.

Ültetés során 50-70 centi távolságot hagyjunk ki két tő között, a sortávolságnak pedig jó ha hagyunk 1-1,5 métert, mert a szellősebb térállással megelőzhetjük a gombabetegségeknek kedvező fülledt mikroklima kialakulását. Végül a paradicsom ellenálló képességét fokozhatjuk csalán- és zsurlóleveles belocsolással. Már most gondoljunk arra, hogy a kifejlett növény a termés súlya és a folyton növekvő fajták magassága miatt támasztékokat igényel, ezért előnyös, ha kihelyezzük a tövek mellé a karókat. Ha esetleg fagyot jósolnának, akkor a veszély elmúltáig a palánták tövéhez húzzunk földet, azaz csirkézzük fel.

Érdemes kihasználni a társnövények előnyös hatásait. A paradicsom esetében a bazsalikom nemcsak jó ízt ad a termésnek, hanem véd a lisztharmat ellen, a zeller illata pedig a kártevőket ijeszti el. Szintén jó szomszédok a káposzta- és a babfélék.

Az ágyások szélére, de a különböző zöldségek közé is érdemes egynyári virágos védőnövényeket ültetni, melyek a kedvező védőszerepükön túl kertünk díszei is lehetnek. A borágó, körömvirág, sarkantyúka, büdöske, vagyis bársonyvirág akár még salátánk ehető díszei is lehetnek.

Használjuk ki a kedvező hatású növénytársítás lehetőségeit

Öntözés, mulcsozás

Ahogy a régi mondás tartja, a májusi eső aranyat ér, ezért ebben a hónapban a palánták kiültetésén túl a legfontosabb dolgunk, hogy felkészítsük kerünket a nyári szárazságra.

Az öntözéssel kapcsolatba örök kérdés, hogy mikor, mennyit és hogyan érdemes locsolni. Emellett az a nézet is tartja magát, hogy csak kritikus esetben öntözzünk, azaz arra serkentsük a növényeket, hogy gyökereikkel a föld mélyebb rétegeibe hatoljanak és elérjék az ott raktározott vizet. A gombabetegségekre érzékeny paradicsom és padlizsán esetén a reggeli öntözés javasolt. Ha nincs lehetőségünk a csapadékvíz összegyűjtésére, akkor a vezetékes vizet öntözés előtt engedjük ki és hagyjuk állni, hogy az ne legyen túl hideg, illetve a benne lévő klór elpárologhasson.

Ezenkívül törekedjünk arra, hogy minél inkább megőrizzük a talaj nedvességtartalmát. Erre legjobb módszer a mulcsozás. A növények tövét kihagyva a gyommentesített, belocsolt talajt takar-

Miért takarjuk mulccsal a talajt?

A rendezett kert képe sokak számára egyet jelent a kapálással gyommentesített, egyenletesen elgereblyézett talajfelülettel. A talaj takarásával azonban számos olyan előnyhöz juthatunk, ami kevesebb energiabefektetéssel is jár. Az összefüggő mulcgréteggel megakadályozhatjuk a víz elpárolgását a talajból, így sokkal kevesebbet kell öntözni. A fedett talajból a gazok nehezebben törnek elő, ami pedig megjelenik, azt akár két ujjal is el tudjuk távolítani, ezáltal kapálásra, ásásra nem lesz szükségünk, mindamelllett, hogy ezzel az apró praktikával a talaj laza és morzsalékos marad. A szerves mulcs tápláléklul szolgál a talajlakó élőlényeknek, továbbá a lebomlás során a humusréteg is gyarapszik. A takarás további erénye, hogy megakadályozza az esőcseppek, és velük együtt a kórokozókat tartalmazó föld fölverődését a levelekre. Nyáron nem engedi a talaj túlzott fölmelegedését, ősszel pedig véd a gyors lehűléstől.

Mindenképpen érdemes szerves anyaggal takarni a talajt

juk be kb. 2 cm vastagságban valamilyen szerves anyaggal. Ezek közül közismert a szalmás takarás, ami nem biztos, hogy a legjobb megoldás, mert a szalma bomlása a növények fejlődéséhez igen fontos nitrogént elvonja a talajból. Helyette használjunk inkább gyommentes fűkaszalékot, de tartsuk szem előtt, hogy a fű nagyon gyorsan erjedésnek indul, így a nyírást követően minél gyorsabban ki kell juttatni a területre. Ha nem áll rendelkezésünkre semmilyen szerves anyag, akkor használhatunk fekete mulcsfóliát, agroszövetet, vagy kőzúsalékot is.

Növényvédelem

Ebben az időszakban már egyre nagyobb hangsúlyt kell fordítanunk a növényvédelemre. Amennyiben azt vesszük észre, hogy láthatatlan tettes fogyasztja az újonnan kihelyezett palán-

táink lombzatát, valószínűleg csigák garázdálkodnak a környéken, akiket nappal már igen nehéz tetten érni, hiszen árnyékos rejtekhelyük mélyére húzódnak a tűző nap elől. Érdemes ebben az esetben a tövek köré fahamut szórni, mert annak lúgos kémhatása kellemetlen érzést okoz a csigák bőrén, így továbbállnak. Egyes kertészeknek sajnos igen sok gondja akad a kertek leghírhedtebb rémével, a lótetű-

Az ágyás köré ültessünk védőnövényeket, mint a bársonyvirág

vel, vagy lótücsökkel. A jó meleget nemcsak ifjú növényeink, hanem ezek a rovarok is nagyon kedvelik, mert rendszerint május vége felé jönnek elő az akár egy méter mélyen lévő téli fészükből, hogy farkaséhségüket a zsenge palánták föld alatti szárával és gyökerével csillapíthassák. Ha évről évre ezzel az ellenséggel találjuk szembe magunkat, nem árt, ha a kiselejtett csepegtetőcsővel, vagy egyéb kemény anyaggal védjük a palántáink tövét. Ahelyett, hogy kertünk talaját mérgezve erősebb vegyszerekhez fordulnánk, érdemes néhány tövel többet készíteni, hogy az áldozatok esetén legyen pótlásra esély. Amikor kitör az igazi nyári forróság, és a palántákból erős növény fejlődik, már kevésbé kell aggódnunk a kerti kártevő falásrohamaitól.

Amennyiben a katicabogarak nem tudtak kellőképpen elbánni a nagy mennyiségű levéltetűvel, érdemes csalánleves permittel kezelni az érintett felületet. Már akkor is jó eséllyel megszabadulhatunk jelentős részüktől, ha erősebb vízsugarat vetünk be ellenük.

Mire jó a fahamu?

A kerti sütögetésből visszamaradt, kezeletlen fából készült fahamut értékes segédanyagként használhatjuk fel kertünkben. Erős lúgos kémhatása (pH 10-13) miatt módjával ugyan, de mindenképpen keverhetünk belőle a komposztba és a talajba. Az elégetett fa típusától függően számos nyomelemet tartalmaz és kiváló káliumforrás, így segíti a növények fejlődését. Riasztólag hat a puhatestűekre, krumplibogarakra, káposztalégyre, levéltetvekre, pajzstetvekre, hangyákra, ezért érdemes vele beszórni vékony rétegben a talajt, illetve szükség esetén egy szita segítségével az óvni kívánt növény levelét.

A fahamu káliumforrásként szolgál, de csigák ellen is bevetethetjük

Májusban sem késő gyepet szellőztetni

SAJNOS AZ IDEI ÉV BŐVEN OKOZ MEGLEPETÉSEKET, AKÁR AZ IDŐJÁRÁSRA, AKÁR A KORONAVÍRUS MIATTI VÉSZHELYZETRE GONDOLUNK. KERTBARÁT SZEMMEL EZ UTÓBBINAK JÓ OLDALA IS VAN, UGYANIS A KERT BIZTONSÁGOS HELY, AHOL LEVEGŐN LEHETÜNK ÉS KIKAPCSOLÓDHATUNK, ERŐT MERÍTHETÜNK.

NAGYKUTASI VIKTOR

2020 nagyon csapadékszegényen indul. Győr környékén április közepéig 85 mm csapadék esett, jómagam már március első hetében bekapcsoltam a locsolórendszert, igaz, hidegebb napokon meg nem győztem leüríteni. Nem is beszélve a dézsás növényekről, melyekből szintén van jó néhány a kertben, s akik nem figyeltek rájuk, azt tapasztalhatják, hogy az edényben nevelt növények a tél folyamán kiszáradtak.

Ha most ültetünk dézsába, edénybe vagy virágládába növényt, arra mindig ügyeljünk, hogy

az edény alján legyenek legalább 1-1,5 cm-es átmérőjű lyukak. Sőt, én még nagyobb edényeknél az alsó 5-10 cm-re szoktam tenni vízelvezetőnek apró, de nem poros kavicsot.

Telelés után

A garázsban, verandán teletetett növényeinket már biztonsággal kitehetjük a szabadba. Érdeemes borús időt választani vagy inkább késő délutánra időzíteni, és a legjobb, ha nem a tűző napra tesszük ki őket, mert a fényszegény környezet-

ből kikerülve könnyedén napégést szenvedhetnek. Ajánlott megújítani a talaj felső rétegét az edényben. Egy háromágú kapával vagy egy meghajlított villa segítségével távolítsuk el a földet, ügyelve a gyökérzetre. Ha a cserépből ki tudjuk emelni a növényt, akkor az alsó régióval is tegyünk ugyanígy. Távolítsuk el a régi földet és tegyünk a helyére jó minőségű kerti föld (2/3) és érett komposzt (1/3) keverékét, vagy jó minőségű virágföldet. Átültetést követően ne locsoljuk meg tápoldattal, azzal legalább 2-3 hetet várjunk. Az alapos locsolást viszont ne felejtjük el. Ha nem akarunk folyamatosan tápoldatozni, érdemes már az átültetésnél a talajba tartós, burkolt tápanyagot keverni, így akár 2-3 vagy 5-6 hónapra is megoldottuk a folyamatos tápanyag-utánpótlást.

A teletetésből elővett növényeknél sokszor rovarkártevők szívogatását láthatjuk, ezeket érdemes Spilan készítmény oldatával (4 gramm 10 liter vízhez) beöntözni és 14 nap múlva megismételni. Ezt a kezelést csak dísznövényekkel szabad elvégezni!

Újítsuk meg a gyepet

Sok kertbarát kérdezi, hogy érdemes-e a gyepet szellőztetni. Igen, érdemes, és még májusban sem késő fűnyírást követően keses gyepszellőztetővel egy irányban megjárni. Keresztirányban nem szabad gyepet szellőztetni, mert azzal nagyon megtépjük a gyep tövét.

Ha azt érezzük, hogy nagyon ritka lett a gyepszőnyeg, érdemes 2-3 dkg/m² fűmagkeveréket rávetni. (A fűmagkeverék legalább 4-5 fajtaból álló keverék, melynek lényege, hogy egy-egy fajta gyorsan kikel, míg mások lassan, de annál tovább megmaradnak.) Érdemes a használatnak megfelelő választani. A pázsitkeverék rendszeres nyírást, gondozást igényel, cserébe szép, egyöntetű füvet ad. A sportkeverékből szép zöld, ellenálló és a taposást is jól bíró gyep fejlődik. Szárazságtű-

Óvatosan a gyomirtóval!

Sokakat zavar, ha a gyepfelületben megjelennek a gyomok, főleg a gyermekláncfű és a fehére a legnagyobb ellenség. Ma már többféle gyepgyomirtó kapható, de nagyon vigyázzunk velük, mert ha évi két alkalomnál többször használjuk vagy túladagoljuk, akkor nemcsak a gyomot, hanem a gyep környezetében lévő dísz- és hasznónövényeket is károsítja. Sajnos nem egy kertet láttam, ahol a túlzott használat miatt a gyepet körbevevő tuják, cserjék lombján csúnya foltot okozott. Rendszeres fűnyírással (4-6 cm között), megfelelő tápanyag-kijuttatással és évi kétszeri levegőztetéssel viszonylag gyommentesen tartható a zöldfelületünk.

rő, ezért főleg olyan kertekbe, nyaralókba ajánlom, ahol nem megoldott a folyamatos locsolás, mert a szárazságot és a 2-3 hetenkénti nyírást is elviseli. Vetést követően 2-3 hétig ne adjunk tápanyagot a fűnek, főleg ne sima nitrogén műtrágyát, mert attól csak nyúlik a fűszál. Az igazi gyeprágyák nitrogént, foszfort, káliumot és még mikroelemeket, főleg vasat kell, hogy tartalmazzanak. Így kapunk szép zöld, tömött, egészséges gyepfelületet. Arra érdemes figyelni, hogy 10-12 év után vagy meg kell újítani, vagy újratevni a fűvet, hogy folyamatosan szép maradjon.

A fű nyírásánál ne feledkezzünk meg a kétharmados szabályról, ami azt jelenti, hogy a fű 1/3-át szabad csak levágni, és ha kicsit nagyra nőtt, inkább két részletben vágjuk le és hozzuk vissza a szokásos vágási magasságra. Ha nem így teszünk, nem lesz szép a gyepünk, és nagyon hamar elöregszik.

De ne csak nyírjuk a gyepet, hanem locsoljuk is, lehetőleg a kora reggeli órákban! Automata locsolóval másnaponta 3-5 mm csapadékot (azaz 3-5 liter víz/m²) adjunk neki. Ha naponta locsoljuk, számítsunk rá, hogy ezzel kedvezünk a gombás betegségeknek vagy a kalapos gombák megjelenésének, és akár a mohásodásnak is, ha kicsit árnyékos a terület. Ha kézzel vagy billegő szórófejjel öntözünk, akkor heti 2-3 locsolás is elegendő, de ilyenkor több vizet juttassunk ki. A legnagyobb melegben még a gyepet se locsoljuk!

Nagy munka a tótakarítás

A hónap közepétől már a kerti tó nagytakarításának is nekiállhatunk. Ezt 3-4 évente kell elvégezni, mert a tó fenekére telepedő üledék a nagy melegben könnyen bomlásnak indul és halaink, illetve a többi élőlény pusztulását okozhatja.

Első lépés a halak kiemelése és árnyékos helyre telepítése a tó vizéből feltöltött hordóba. Fél

napot kibírnak a hordóban, ha ennél tovább maradnak ott, akkor levegőztetőt kell belehelyezni.

A második lépés a víz leszívása. Ezt követi az edényes, kosaras növények (tavirózsák) kiemelése, megifjítása, a beteg, öreg részek eltávolítása. Érdemes az idős töveket tőosztással szétválasztani. Ezt a műveletet ne a tófólián végezzük.

A tófenék tisztítására legjobb a műanyag szemeteslapát, könnyen vödörbe szedhetjük vele az üledéket. A kavicsot, a szivattyút, a szűrőberendezést jó alaposan mossuk át folyóvízzel. A legjobb napos időben nekiállni a tótakarításnak, mert olyankor a fólia lágyabb, rugalmasabb, és könnyebb takarítani. Nem is beszélve arról, hogy az algák gyorsan leszáradnak a napfénytől, ezáltal egy vízszugárral is könnyen letakaríthatók.

Ezután jöhet a parti sávban a növényzet takarítása, az elszáradt részek eltávolítása. Ha mindez megvan, alaposan mossunk át mindent, majd telepítsük vissza a kosaras növényeket. A parti sávban a növényeket szükség szerint ritkítsuk meg, pótoljuk a kavicsot, végül erősen csobogtatva töltsük fel a tömedret vízzel, hogy minél több levegő kerüljön bele.

A halak és más élőlények betelepítésével addig várjunk, míg a víz fel nem veszi a környezet hőmérsékletét. Tótakarítást követően pár napig ne etessük a halakat. Figyeljünk, hogy csak annyit adjunk enni, amit 3-4 perc alatt elfogyasztanak, mert a legnagyobb vízszennyező a haleledel a magas fehérjetartalma miatt. Tartssuk szem előtt, hogy egy köbméter vízben 3-5 darab 10-15 cm-es hal tartható. Ha ennél többen vannak, az ürülékükkel nagyon szennyezik a vizet. Nagytestű halakat (koi pontyot) csak speciális szűrők alkalmazásával tudunk tartani.

A tófólia a rátapadt algáktól, szennyeződésektől nagyon csúszik, figyeljünk a biztonságos munkavégzésre!

RÁGCSÁLÓRIASZTÓK

Szabaduljon meg hivatlan vendégeitől!

- egér, patkány
- nyest, görény
- bolha, kullancs
- galamb, seregély
- vakond
- pele

Forel Elektronikai Kft.
 2800 Tatabánya, Kossuth Lajos u. 30.
 Tel./Fax: +36 34 316 673
 E-mail: spuri@spuri.hu
www.spuri.hu • www.ragcsaloriaszto.hu

	RÖGI- TETT, NYUGVÓ		KÖZ- BENSŐ!	MAGYARI REPÜLŐ- MÉRŰK, ÚRHAJÓS		SZEMÉL- TETŐ RAJZ
MEG- FEJTÉS, 1.						E
AZON OK MATT						↓
A TÁRGY RAGJA			EGYKORI TÖMEG- MÉRTEK			
SZŐCSÁTA			EZUTAN SÓHÁSEM			KÉRDŐ- SZŐCSKA MEG- JÁTSZOTT
KÖPENY ELEJEI				HEGYES SZERSZÁM		
AZ ELSŐ MUNKANAP				OROM, SZIKLAFOK		

	VALA- MENNYIRE	MEG- FEJTÉS, 1	AZ EGYIK USZÁS- NEM MUSZAJ	ÜRTÁVCSÓ		KÖZÉPEN IVEL!
MEG- FEJTÉS, 2		S				
EGY KAREJ KENYER REPÜL						RÓMAI EZER
▶				RÓKA KICSINYE KETTŐZVE, FECSEGES		RITKA FÖLDFÉM
ILLETVE, RÖVIDEN			VONÓS HANGSZER BELE- TRAFÁL		SZÁNDÉK	
MUNKA- DARABI			MESSZIRE MAGÁNY- KEDVELŐ EMBER		VÉDŐ, ÖVŐ	-RA, ...
KÁLLÍTÁS				LÁZAR MESEÍRÓ TERMES- BURKOK!		RÁDIÓNA- VIGÁCIÓS RENDSZER
POSTAI KÜLDÉ- MÉNY	EREDETI SZETT!				KARIB ZE- NEI STILUS (ZOUK) HÁZVÉGI!	
▶	SKANDINÁV MONDA			BUNDA ZOLTÁN, A NEMZET SZINESZE		
ANGOL ÉNEKES- NŐ, ZENÉSZ						
JIMI HENDRIX HANG- SZERE						
KIPLING FARKAS- VEZERE						

A zöldbabot az elkövetkező hetekben lehet vetni. Jó köztesnövény, ami azt jelenti, hogy szőlősorok, gyümölcsfák alatt is fejlődik. A vetést akkor szabad elkezdeni, ha a talaj hőmérséklete elérte a 10 °C-ot. Másodnövényként július végéig kerüljön a talajba. Fontos a vetést követő kelesztő öntözés. A rendszeren öntözött bab ... (megfejtés).

Kérjük, a megfejtést küldje be címünkre
2020. május 15-ig!

Kerti Kalendárium
1591 Budapest, Pf.: 294.
Egy nyertes könyvjutalomban részesül.

KEDVESKEDJEN SZERETTEINEK!

Fizessen elő most 1 évre népszerű agrárszaklapjainkra nyomtatott vagy digitális formában

válasszon még egy kiadványt!

25 740 Ft
(52 lapszám/év)

22 920 Ft
(52 lapszám/év)

5100 Ft
(12 lapszám/év)

5340 Ft
(12 lapszám/év)

18 000 Ft
(52 lapszám/év)

16 000 Ft
(52 lapszám/év)

3525 Ft
(12 lapszám/év)

3725 Ft
(12 lapszám/év)

Piacvezető
agrárgazdasági hetilap

Piacvezető kertészeti
hetilap

A legnagyobb
példányszámú
állattenyésztési havilap

A legolvasottabb
méhészeti lap

válasszon még egy kiadványt, melyet szintén 1 évig eljuttatunk az Ön részére:

A kertbarátok közkedvelt
magazinja

Pegazs -
A lovasok lapja

Kertészek és kertbarátok
havilapja

A hegyközségek
szakfolyóirata

A magyar állami
erdészeti
részvénytársaságok lapja

1. Előfizetési szándékát kérjük, hogy jelezze a következő e-mail-címen: elofizetes@magyarmezogazdasag.hu
2. Az e-mail tárgyában kérjük tüntesse fel az akció jellegjét: Kedveskedjen szeretteinek!
3. Az e-mailben kérjük, hogy adja meg az összes alábbi adatot:
 - az előfizetni kívánt kiadvány és a választott egyéb kiadvány nevét,
 - nyomtatott vagy digitális formában kívánja-e megkapni a kiadványokat,
 - nevét, postacímét és számlázási címét,
 - átutalás vagy csekk formájában kíván előfizetni.

Az akció kizárólag a jelen e-mail-címre beérkezett előfizetésekre vonatkozik!
Az akció időtartama: 2020. április 15. - május 15.
Az akció nem vonható össze más kedvezményeinkkel.

